

Kutseühinguline ajakiri

Riigiteenijate häälkandja

Tellimise hind 1936. a.:

Aastas postlga . . . Kr. 1.50
Poolaastas " 0.75

Ilmub 1 kord kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, riigi- ja omavalitsusettevõtjate organisatsioonides ja kõigis postkontorites ja lehe talituses.
Toimetuse ja talituse: Tallinn, Kopli tän. 7. Telef. — Balti keskjaam 3-57

Kuulutuste hind

10 senti m/m värvi lauses.
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 5/6

10. juulil 1936. a.

XIII aastakäik

Kõrgema hariduse tasuvusest ja selle seosest ametnike palkadega

Riiklik palgapoliitika ja omaaegne valimisvõitluse demagoogia — need on süüdi meie haritlaskonna madala elatusstandardi kujunemises. Nüisugusele otsusele jõuab H. Ronimois, kes ajakirja „ERK“ viimases numbris (4/5—1936 a.) käsitab kõrgema hariduse tasuvuse küsimust Eestis. Kuigi autori väidetele, — ka tema andmetele ja nende kasutamiseviisile ning neist tehtud järeldustele — osalt põhjendatult vastu vaielda võib, tohiks kirjutis siiski küllalt huvi pakkuda. Eriti riigiteenijatele, kuna selles mitmeti nende teenistusolusid riivatatakse.

Võrreldes praegusi ja ennesõjaaegseid palku üksikul kutsealadel — peamiselt lihttöölise ja kõrgemat haridust nõudvate kutsete, nagu kohtunike, keskkooliõpetajate ja ülikooli õppejõudude palku — jõuab autor otsusele, et „lihttöölise töötasu on jäänud püsima vähemalt endisele tasemele, kui mitte kõnelda kaasaegsete palkade märgatavalt kõrgemast tasemest võrreldes eelsõjaaegsega,“ haritlase tasu om aga üldiselt tunduvalt vähenenud. Selle juures olevat märgata nivelleerimistendentsi, — vahet kõrgeima ja madalaima tasu vahel on püütud võimalikult vähendada. Nii olevat ennesõjaaegsete palkadega võrreldes praegused palgad vähemad keskkooliõpetajail 1,8—2,5 korda, kohtunikel 1,7—3,4 korda ja ülikooli professoreil 2,0—2,4 korda — viimastel veel eritasud arvestamata. Oma edaspidiseid arvutusi kõrgema hariduse tasuvusest ei raja aga autor mitte näitena toodud kutsete tegelikele palkadele, vaid püüdes saada ülevaadet kõrgema hariduse tasuvusest kogu haritlaskonna ulatuses, katsub selgitada meie haritlaskonna elatusstandardit, et oma edaspidiseid arvestusi siis juba sellele rajada. Kuid, et selles küsimuses puudub meie olusid vahetult puudutav andmeline materjal, võtab autor meie harit-

lase elatusstandardi aluseks 1932/33. a. vahetusel (seega majanduskriisi teravaimal ajajärgul!) Tartu üliõpilaskonna majandusliku seisundi uurimiseks korraldatud ankeedi andmed. Nimelt olevat enamik üliõpilasi (67,3% naisi ja 60,9% mehi) näinud oma soovitatavat elatusstandardit — kuni 100-kroonise kuupalgas. Ja sellele soovitud 100-kr. kuupalgale kui meie haritlaskonna elatusstandardile rajabki autor oma edaspidised arutused kõrgema hariduse tasuvusest Eestis! Võttes nüüd arvesse kõrgema hariduse omandamise kulud, nii riigi kui eramajanduse omad, jõuab autor otsusele, et majanduslikust seisukohast hinnatuna on kõrgemasse haridusse mahutatud kapitali tasuvus illusoorne (näiline). Kultuurpoliitilisest seisukohast tooks selle madala elatusstandardi jätkumine endaga kaasa ühelt poolt meie haritlaskonna proletariseerumise — nii majanduslikult kui ka mentaliteedit — ühes selle pahedega, teiselt poolt aga haritlase kui kultuurvarade konsumendi (tarvitaja) ostujõu ja seega haritlaskonna osatähtsuse sel alal vähenemise.

Selgitades meie haritlaskonna madala elatusstandardi põhjusi, leiab autor, et üheks nendest on juba ülemal märgitud omaaegne valimisvõitluse demagoogia, mis kujutas haritlast maa ja linna kulul elava steriilse (viljatu) klassina. Vähemalt olevat selline mõtteviis olnud suureks takistuseks igasugustele reformikatsetele selles küsimuses. Teiseks teguriks haritlaste madala elatusstandardi kujunemisel on autori arvates olnud riiklik palgapoliitika. Jagades haritlaskonna kahte rühma — vabakutselised ja erateenistuses olevad ühelt poolt ja riigiametnikud teiselt poolt, — leiab autor, et esimese rühma töötasu kujuneb tööturul pakkumise ja nõudmise tulemusena, kuna riigiametnike töötasu täiel määral on olnud ainult riigist; turu kõikumised riigiametnike pal-

ku ei mõjutavat. Edasi selguvat nende kahe rühma haritlaste tulude võrdlemisel, et ametnike palgad mõjutavat vabakutseliste takse, mitte aga ümberpöörduvalt(?). Selle tõttu vabakutseliste haritlaste elatusstandardi kujunemine on kaudselt olnud riigiametnike palkadest.

Küsimuses, kuidas praegust seisukorda parandada, vaidleb autor põhjendatult vastu neile, kes ainukest pääseteed näevad haritlaste arvu piiramises ja tõendab, et töötasu ei olene kunagi ainult töötajate arvust. Praegune haritlaste arvu piiramisele sihitud keskkooli reform, võistluseksamite toomine ülikooli, kavatsetav gümnaasiumide arvu piiramine, kitsendused advokatuuri pääsemisel jne., võivad põhjustada vaid seda, et mitte niivõrd isiklik andekus kui vanemate majanduslik jõukus võib tegelikult asuda kompleksterimama meie tuleviku haritlaskonda. Selle asemel tuleks kõrgema hariduse tasuvust, eriti vabakutseliste osas, tõsta suurendades nõudmist haritlaste järele hariduse otstarbeka suunamise teel. Sest haritlaste üliküllus valitseb meil vaid mõnel üksikul alal, kuna teistel aladel valitseb spetsialistide puudus. Juhtides uusi juurdeulijaid neile aladele, mis vajavad töötajaid käsi, ning takistades uute juurdekasvu aladel, mis lähedal küllastusele, on võimalik suurendada nõudmist haritlaste järele ja selle kaudu mõjutada ka hariduse tasuvust. Autor leiab, et just hariduse suunamine on käesoleva probleemi naelaks. „Temas peitub meie haritlaste tuleviku võti. Sest kui see võti ei keera, seisab poegade generatsioon lähedas tulevikus tema oma isade poolt lukustatud kultuuriuste taga.“

Teiseks hariduse tasuvuse tõstmise abinõuks on autori arvates, nagu ülemal juba märgitud, riiklik palgapoliitika,

kusjuures ta kahtleb omal ajal läbi viidud nivelleerimistendentsi otstarbekuses. Kahtlemata on võimalik riikliku palgapoliitika abil hariduse tasuvust mõjutada; kas aga just sel määral, kui autor seda näib arvavat, selles võib kahelda. Veel enam vaieldav tohiks olla aga autori seisukoht nn. nivelleerimistendentsi küsimuses, millest järeldada võib, nagu pooldaks tema esmajoones haritlaste tu-

lude tunduva tõstmise vajadust, kuna tööliste tulu veneajaga võrreldes umbes sama või kõrgemgi olevat. Poleks üleliigne, kui autor — ja teisedki tema mõtteosalised — meele tuletaksid, et üheks, ja vististi küll esmajärguliseks, vene revolutsiooni põhjuseks oli kahtlemata üsna kõrge haritlase elatusstandardi kõrval erakordselt madal üldine elatusstandard!

Õpetajate Koja seadus pandi maksma

Kauemat aega juba päevakorral olnud Õpetajate Koja seadus on nüüd maksma pandud Riigivanema dekreedina 29. maist s. a. (RT. 48—1936).

Kuna mõnel pool on propageeritud üldise riigiteenijate (või koguni riigi- ja omavalitsusteenijate) koja loomise mõtet, siis tohiks Õpetajate Koda, kui esimene pääsukene sellel alal huvi pakkuda ka laiematele riigiteenijate ringkondadele. Toome sellepärast alamaal lühikese ülevaate selle koja ülesannetest ja tegevusvõimalustest.

Õpetajate Koja ülesandeks on: 1) koondada avalikõiguslikul alusel õpetajate kutseorganisatsioonide ja ühendada õppejõude õppe- ja kasvatustöö edukamaks arendamiseks ja viljastamiseks, 2) selgitada ja kaitsta õppejõudude kutseõiguslikke, majanduslikke ja vaimseid huve ja vajadusi ning 3) toetada riigi- ja omavalitsusasutisi neile pandud ülesannete täitmisel.

Oma ülesannete täitmisel Koda muude seas esindab õpetajaskonda, avaldab soove riigi- ja omavalitsusasutistele õppejõudude majandusliku, kultuurilise ja teenistusliku olukorra parandamiseks ning arvamusliku õppejõudude ning õppe- ja kasvatusasutistesse kui ka üldise haridusalasse puutuvate seaduste ja määruste eelnõude kohta. Samuti võtab Koda oma esindajate kaudu osa nende riigi-, omavalitsus- ja teiste asutuste tegevusest, millede koosseisus on nähtud ette Koja või õppejõudude esindus.

Koja tegevuspiirkonnaks on kogu Eesti Vabariigi maa-ala ja tema asupaigaks Tallinn. Tarbekorral võib aga Koda oma organite koosolekuid pidada ka väljaspool Tallinna.

Koja liikmeteks on õppejõudude keskkorralorganisatsioonid; millised nimelt — määrab kindlaks Vabariigi Valitsus Haridusministri ettepanekul. Õpetajate Koja liikmed sealjuures oma ülesannete alal ja sisemises elus toimivad oma põhikirjade alusel.

Koja organiteks on: 1) nõukogu; 2) sektsioonid; 3) juhatus; 4) revisjonikomisjon; 5) aukohus. Peale selle võib Koda tarbekorral asutada kohalike osakondi, mis samuti loetakse koja organiteks.

Koja nõukogu on Koja kõrgeim esindus ja koosneb 45 liikmest. Nõukogu liikmete ja nende kandidaatide valimist teinetaavad Koja liikmed, kusjuures Vabariigi Valitsus Haridusministri ettepanekul määrab kindlaks Koja iga liikme poolt nõukogusse valitavate liikmete ja nende kandidaatide arvu. Seega on vaidluse all olnud küsimus õpetajate üksikute keskkorralorganisatsioonide esinduse suurusest (osatahtsusest) Koja nõukogus seadusega lahendamata jäetud.

Koja nõukogu võimkonda kuulub peale muude ülesannete Koja esimehe ja juha-

tusleilikkete, revisjonikomisjoni esimehe ja liikmete ning aukohtu esimehe ja liikmete valimine, juhatuskirja ja kokukordade vastuvõtmine, Koja tegevuskava ja eelarve ning aastaaruande ja ametliikmete koosseisu vastuvõtmine. Nõukogu koosolekute protokollide ärakirjad esitatakse Haridusministrile, kusjuures tähtsamais küsimusis (nagu eelarve, maksude suurus, kinnisvarade omandamine ja võõrandamine, laenu tegemine, asutiste asutamine jne.) nõukogu otsused jõustuvad alles Haridusministri kinnitusel. Haridusministril on aga õigus tühistada ka teisi nõukogu otsuseid.

Ka Koja esimehel on õigus seisma panna Haridusministri kinnitamisele mittekuuluvaid nõukogu otsuseid ning esitada neid juhatajale, kes siis otsustab, kas anda asi tagasi nõukogule lõplikuks otsustamiseks või võtta nõukogu otsus siiski täitmisele.

Kojal on järgmised sektsioonid: 1) algkooliõpetajate ja lasteaednike sektsioon; 2) keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate sektsioon ja 3) kutse- ja täienduskooliõpetajate sektsioon.

Sektsioonide organeiks on sektsiooni täiskogu ja sektsiooni juhatus. Sektsioonide täiskogud koosnevad Koja nõukogu liikmetest, kusjuures igal sektsioonil on 15 liiget.

Sektsioonide võimkonda kuulub Koja ülesannetesse kuuluvais küsimusis seisukoha võtmine, kavade valmistamine ja ettepanekute tegemine Koja juhatajale või viimase kaudu nõukogule.

Koja juhatus on Koja täidesaatev organ ja ta koosneb Koja esimehest ja kuuest liikmest; viimastest üks on esimehe asetäitjaks.

Koja esimehe ja tema asetäitja kinnitab ametisse Haridusminister. Koja esimehe ülesandeks on peale muude, Koja esindamine, Koja ning tema organite tegevuse juhtimine ja ühtlustamine ning Koja ja tema organite ja asutuste tegevuse järelevalve.

Koja aukohtu ülesandeks on õppejõudude ja viimaste organisatsioonide omavaheliste arusaamatuste ja vastolude selgitamine ja lahendamine ühistunde ja solidaarse ühistöö saavutamise sihis. Aukohus algatab asju ühe või mõlema poole palvel või Koja juhatajale ettepanekul. Mõlema poole palvel või nõusolekul algatatud asjas on aukohtu otsus pooltele kohustuslik. Aukohtu liikmed ei või kuuluda ühteagu Koja juhatajale või sektsiooni juhatajale koosseisu ega olla Koja palgalises teenistuses.

Kõik Õpetajate Koja organid ja nende liikmed valitakse kahe aasta peale.

Õpetajate Koda saab oma tulud: 1) Koja heaks võetavaist maksudest; 2) riigi- ja omavalitsuste ja teiste asutuste ning organisatsioonide poolt antavaist toetustest; 3) Koja ettevõtete tuludest ja 4) annetustest.

Kõik õppejõud, arvatud välja need, kelle nädalatundide arv on alla 25% nädalatundide normaalarvust, maksavad Koja heaks maksu proportsionaalselt oma aastapalgale, kusjuures see maks ei või tõusta üle 0,2% vastava õppejõu aastapalgast (s. t. 100 kr. kuupalga juures 2,4 kr.). Aastapalgaks loetakse kahe- või kolmekordne oktoobrikuu palk ilma teenistusvanusetasuta ja perekonnaabirahata. Koja heaks võetav maks peetakse õppeasutuse ülalpidajate poolt kinni oktoobrikuu palgast.

Õpetajate Koda töötab Haridusministri järelevalve all, kusjuures minister võib nõuda Koja juhatajalt ka jooksivaid ettekandeid ja aruandeid Koja tegevuse kohta. Samuti on ministril või tema poolt määratud ametnikul õigus revideerida Koja organite tegevust ja Koja majapidamist.

Vabariigi Valitsuse otsusel võib Haridusminister Koja laiali saata või seisma panna Koja või tema üksikute organite tegevuse määratud ajaks. Laialisaatmise puhul viiakse uued Koja valimised läbi kuue kuu jooksul laialisaatmise päevast arvates.

Riigi- ja omavalitsusteenijate saadikutekogu koosolek

Pühapäeval, 28. juunil k. a. peeti Tallinnas, Ühisklubi ruumes, Riigi- ja omavalitsusteenijate saadikutekogu koosolek, millest võtsid osa 10 riigi- ja omavalitsusteenijate kutseorganisatsiooni.

Koosolekut juhatasid E. Nerep ja J. Pipar, protokollis Merilaid.

Keskliidu tegevuse aruande 1935. a. kandis ette esimees V. Rutnik. Aruanne kiideti heaks ja rahaline aruanne kinnitati tasakaalustatult Kr. 1.030,50. Varade seis — Kr. 1.033,42.

1936. a. eelarve kinnitati tasakaalustatult Kr. 1.010.— suuruses.

Päevakorras olnud küsimustes võeti vastu järgnevad otsused:

Tasud.

Arvestades asjaoludega, et riigi majanduslik seisukord on paranenud ja riigiteenijate enamuse palgatulu on alla elatisminimumi, seejuures elukallidus näitab pidevat tõusu ja eramajanduses on juba ette võetud palgade tõstmised,

saadikutekogu teeb Keskliidu juhatajale ülesandeks pöörata Vabariigi Valitsuse poole, et:

1) põhipalgad tõstetaks vastavalt elukalliduse tõusule;

2) lasteabirahade normid ühtlustatakse üle riigi, vahet tegemata maa ja linna vahel. Lasteabiraha tuleks määrata ka ajutiste töötajatele, pensionäridele, kellel on töita alaealised lapsed ja naisriigiteenijatele, kui mehe sissetulek ei ole küllaldane perekonna ülalpidamiseks. Laste vanuse määra perekonna abiraha saamiseks tõstetaks 20 a. Kõik lasteabirahadega seoses olevad küsimused, mis praegu osalt lahendatavad Balti eraseaduse järele, tuleksid lahendada lasteabiraha seadusega;

3) arvesse võttes, et suur osa riigiteenijast on juba varustatud priikorteriga, antaks kõigile riigiteenijatele priikorter natuuras või rahas. Küsimuse üldise lahendamiseni on vajalik, et neile vabatee-

nijaile, kelledele juba praegu on nähtud ette priikontor, kuid tegelikult antud ei ole, maksetaks kontoriraha;

4) riidevarustuse kvaliteeti ja kandmise alused ühtlustataks ametkondade vahel. Riidevarustust tuleks anda kõigile neile, kelledele on tarvilik vormi kandmine teenistuskohuste täitmisel. Arvestades töö iseloomuga, tuleks välja anda ka kaitseriided;

5) riigiteenijatele ühes perekonnaga tuleks võimaldada korralisele puhkusele minnes 50% hinnaalandusega sõitu raudteel.

Pension.

Saadikutekogu tunnistas tarvilikuks, et saaks kaotatud pensionide kriisiaegsed kärpimised.

Tuleks maksta panna pensioniseadus, mis oleks ühtlane kõigile riigi- ja omavalitsusteenijatele, kaasa arvatud kaitseväelased.

Pensiooni määramisel tuleks arvesse võtta teenistusvanuse tasu, vene ajal erametsateenistuses Eesti Vabariigi territooriumil teenitud aeg, Veeteede Valitsuse laevade meeskondade navigatsioonipäevarahad, raudteeteenijate kilomeetri-rahad, postiteenijate tööpreemiad ja postvaguni teenijate päevarahad.

Arstiabi.

Saadikutekogu leiab, et praeguse arstiabiandmise korralduse juures (suured juuremaksud), ei suuda suur osa riigiteenijast arstiabi tarvitada.

Seepärast tuleks võimaldada tasuta ravi haigemajas ja sanatooriumis ja juuremaksu % vähendamist ambulatoor-sel ravil.

Arstiabisajaate perekonnaliikmete hulka tuleks arvata ka adopteeritud lapsed, töövõimetud ja varanduseta vanemad ja

pensionäride alaealised lapsed. Lastevanuse määra, arstiabi saamises, tuleks tõsta 20 a.

Õiguslik olukord.

Saadikutekogu tunnistas tarvilikuks, et kõigile riigiteenijatele, nii ametnikele kui ka vabateenijatele, saaks maksta pandud ajakohane ja ühtlane riigiteenistusseadus.

Organisats. küsimused.

Riigi ja omaval.-teenijate kutseorganisatsioonidele tuleks seadusandlikul teel kindlustada kaasarääkimise õigus rahvaesinduse- ja valitsusasutistes kõigis teenijaid puutuvais majanduslikes, sotsiaal-kindlustuse ning õigusliku korra küsimu-sis.

Riigi- ja omaval.-teenijatele tuleks võimaldada osavõtt oma esindajate kaudu loodava Rahvaesinduse II koja tööst,

Koosolekul ülestõstetud küsimuste all peatuti majandusliku omaabi korraldamise küsimuse juures ja võeti vastu otsus:

Saadikutekogu teeb Keskliidu juhatu-sele ülesandeks algatada ja kaasa aidata riigiteenijate kooperatiivide loomisele.

Keskliidu juhatus valiti 14-liikmeline. Raudteelaste keskkühingult: Rutnik, Liiv, Poobul. Postiteenijate kutseühingult: Kallman, Grünberg, Metsateenijate ühin-gult: Pipar, Roosalu. Postiteenijate teh-nilise ala ühingult: Merilaid. Tallinna riigi- ja omavalitsuse teenijate ühingult: Nerep, Kangur. Metsatöömehete ühin-gult: Sprenk. Põllutöömisteeriumi ametnike ühingult: Volmer. Veeteede Valitsuse ühingult: Ormiste. Maanteelaste ühin-gult: Fiskar.

Revisjonikomisjoni valiti: Teras, Kur-vits, Tint.

gend, on vanakuradi merre paisanud, va-bastades seega vilsandlasi vanast õelu-sest. Saare pind kerkivat aastasaja jooksul ca. 20 sm. võrra ja seda arvesse võttes loetakse Vilsandi sündi merevoo-gudest umbes 2.000 a. tagasi. Kuid mitte Vilsandi ise ei päevi seda tähele-panu, mis temale omistatakse, vaid Vai-kad — lindude saarekesed, mis ümbritse-vad Vilsandit. Tänu linnukaitsele ja kpt. Toomi isalikule hoolele, on Vaikail hakanud pesitsema mitmet sorti linde, peamiselt müidugi merelinde, kajakaid ja partlasi. Iga aastaga tulevad nad sinna tagasi, et inimestest segamatult teha pesi juba koduseks saanud saarekestel. Alates 1922. aastast rõngastatakse igal aastal suur hulk noori kajakaid ja tiire, vähesel arvul ka teisi linnupoegi. Linnu jalale kinnitatakse väike alumiiniumrõn-gas järjekorra numbri ja sõnadega „Tartu Estonia Universitas“. See num-ber märgitakse vastavasse raamatusse ühes kuupäeva ja linnulüliga. Nende rõngaste kaudu saab jälgida, nagu tä-hendas kpt. Toom, üksikute lindude len-nusihke ja nende saatust. Samuti annab see võimaluse linnu vanuse välja arves-tamiseks. Huvitava lennurekordi olevat püstitanud üks rõngastatud tiir, kes juba esimesel sügisel jõudis lõunapoole ekvaatorist Lääne-Aafrika rannikule, kattes seega vähemalt 12.000 klm. vahemaa. Kpt. Toom on põhjalikult uurinud oma hoolealuste eluviise ja kombeid. Linnud sarnanevat nii mitmeti inimestele. Nii olevat nende juures märgata nühästi anarhismi kui ka kommunismi põhijooni. See viimane olevat mõningate lindude lägi juures vüüdu läbi kõige ideelisemal kujul, kusjuures valitseb põhimõte „üks kõigi ja kõik ühe eest!“ Nad võiksid olla seega heaks eeskujuks inimesile! Kuid teisel näib jällegi, et nii mõningadki pah-ed on kandunud inimesilt lindudele. Nii elavad, näiteks, hahad täiesti liiderlikeku ja hukkamõistetavat elu. Papa hahk ei pea põrmaugi lugu monogaami-est abielust. Tihti peale on tal 3—4 eluseltsilist ja nende kõrval jätkub tal veel küllaldaselt mahti teistelegi serva loomiseks. Ja kui emalind asub hauduma, jätab isa oma perekonna hoopiski saatuse hooleks. Kuid ka mamma hahk pole oma küljehuust palju moraalsem. Kui juhtub kaks pesakonda lähestikku ja teine lind lendab toidujahile, käib ta teise pesas munavargil. Ühe sõnaga üks läbi ja läbi ülekäte läinud perekond.

Päikese loojenedes muutub olemine laevatekil elavamaks. Lüüakse tantsu maleva orkestri saatel. Eriti tempera-mendikalt tantsib üks saarlaste grupp. Kostavad tuttavad helid: „Ei paremat pole kuskil maal...“ Paar hilist kajakat jälgib ikka veel järelejätmalt laeva, püüdes kinni selle pardalt merre visata-vaid leivatükke. On vist veel Tallinna kajakad! Loodusearmastajad jälgivad huviga vaikeset õhtumerd ja kaugel eemal vilksatavaid majakatulesid. Igaihele pa-kub see sõit midagi ta erihuvide kohaselt. Kell on juba kaugel üle kesköö, kui elu laevalael muutub järk-järgult vaikse-maks. Ükshaaval minnakse laiali mööda laevaruumi, otsides mugavamaid nurga-kesi, kus võiks veidi tukastuda. Paremate väljavaadete puudumisel okupeeritakse varsti kõik laeva päästepaadidki. Mõni hiljaksjäänud sirutub lihtsalt sealsamas laevalael asuvale pingile, ehk lööb sa-maks otstarbekokku paar-kolm klapp-tooli, kuidagi peab ikkagi hakkama saama.

Hommikul kella 6. paiku hakkab ole-mine laeval uuesti elavnema. Uniste, kuid rõõmsate nägudega käiakse tegemas hom-

Vilsandi linnuriigis.

Juba pikemat aega kavatses Raudtee Kontorijõudude kutseühing korraldada ekskursiooni Vilsandi saarele, sellesse laialdase kuulsusega linderiiki. Et aga selle mõtte läbiviimine oli seotud teatud raskustega, arvestades pika ja kuluka meresõiduga, siis teostus see kavatus alles käesoleva aasta juunis. Osavõtt sellest ekskursioonist oli võimaldatud mitte ainult oma ühingu liikmeile ja raudteelasile, vaid ka eraisikule. See asjaolu põhjustaski suurt huvireisijate hulka. Ilusad ja vaiksed ilmad meelita-sid omapoolt lõbusale meresõidule ja peletasid isegi kartlikel merehaiguse hir-mu. Näis, et isegi 13. kuupäev, millele oli määratud väljasõit Tallinnast, ei heidutatud kedagi.

Laupäeval, 13. juunil oli juba kõik valmis ärasõiduks. Täpselt kell 18,00 tõmmati aurik „Aegna“ sild üles ja kogu arvukas lõbusõitjate pere, ligi 300, kogu-ne laevalaale viimaseks jumalagajütüks saatjate ja Tallinnaga. Kõlasid kaasa-sõitnud Kalevi maleva orkestri helid ja laev hakkas liikuma tasa, vaevalt märgatavalt, siis järjest kiiremini, väljudes sadamast. Hall-sinine meri muutus ikka avaramaks ja ainult rohelise palistuse-na helendasid üheltpoolt Pirita ja Viimsi rannad, teisel Koplil poolsaar, Ranna-mõisa; lõppeks mere sinine avarus nee-las needki, kuid umbes tundi poolteist paistsid veel ikka kaugusest Tallinna tera-vad tornid. Arvukam osa sõitjast eelistas tekkil laeva siseruimidele. Jalutati edasi-tagasi, vesteldi teineteisega ja vaadeldi kaasavõetud kiikreist silmapiiril möödu-vaid rannikuid. Mõned asetused muga-

valt tohudele, et nautida rahulikult raa-diohelide saatel loojeneva päikese mängu veepinnal. Teised, ettenägelikumad, aga okupeerisid juba varakult kõik maga-miskohad, õigemini küll -võimalused, mil-listeks osutusid esimese ja teise klassi salongide diivanid ja tugitoolid ning lae-va allkorrall põhja ja preendiga kaetud „ühismagamisruum“. „Elukutselised eks-kursandid“, kes tundsid end kodus nühästi maal kui merel, ei lasknud end häirida magamiskohtade puudumisest, vaid püüdsid teha oma olemise nii mu-gavaks kui saab, kogunedes laeva einelauda.

Vilsandi tuletorni ülem, kpt. Artur Toom — lindudekuningas — osutas eks-kursantidele äärmist vastutulelikkust, sõites laupäevaks Tallinna, et kaasa teha sõitu „Aegna'ga“ Vilsandisse ja paja-tada reisijatele mõningat selle saare oma-pärasusist. Meremehele omase jutukusega, pidas ta laeval terve loengu oma kodu-saarest, selle tekkimisest ja tema esime-sist elanikest. Loeng anti küll valju-hääldega karjuda edasi, kuid kahjuks peab mainima, et publiku suuremale osale läks see kaduma, kuna üksikuid sõnu oli halvasti kuulda ja kõne ise ei kostnud kuigi kaugel.

Vilsandi saar olevat kerkunud mere-põhjust. Tema nimi, Vilsand, tuletub arvatavasti rootsikeelsest sõnast Fels-land, mis iseloomustab seda kaljurahnu-list saart. Saare kõrgemad kohad ula-tuivat ca. 4 mtr. üle merepinna ja neid hüütakse mägedeks. Tähtsaim neist ole-vat „Tont-Jaagu“ mägi, millelt Vilsandi muinaskangelane Jaak, nagu räägib le-

mikutualetti; pea ollakse ju eesmärgil! Varsti paistabki juba eemalt Vilsandi valge tuletorn. Täpselt 13-tunnilise sõidu järele, kell 7 hommikul, jõuab „Aegna“ kohale. Ta jääb reidile umbes 2 klm. kaugusele saarest.

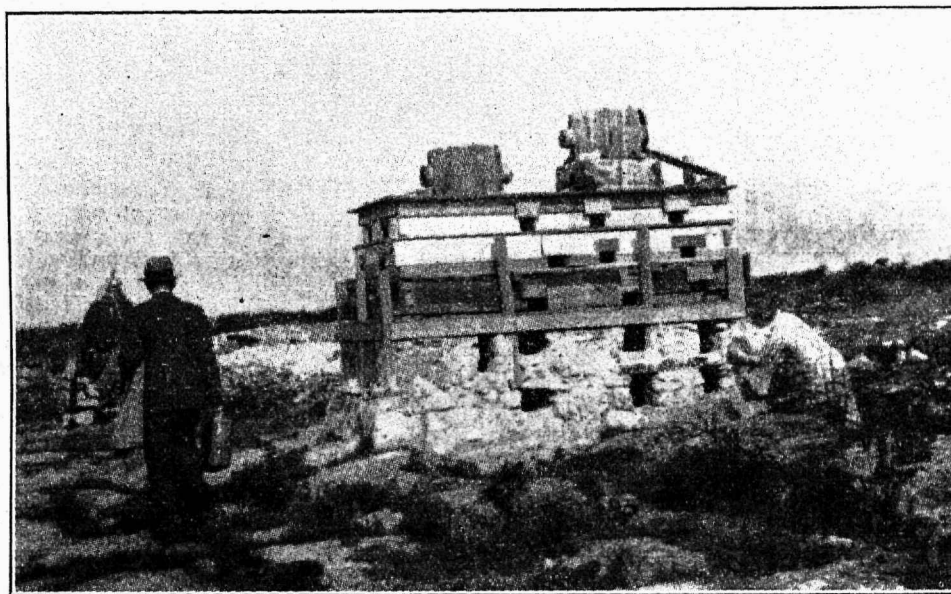
Esimest tunnistust Vilsandi lähedusest annavad enneolematud parved kajakaid, kes valju kisaga tervitavad äsja saabunuid. Eemal ujuvad karjadena mingisugused teised linnud, keda kauguse tõttu on võimata ära tunda. Rannalt on juba märgatud „Aegna“ saabumist ja hulk mootorpaate ruttab sellele vastu, et vüa huvireisijad maale. Suure sõitjate hulga viimine kestab terve tunni. Kell 8 on juba kõik matkajad Vilsandis.

Esimesena tervitab Vilsandis külalisi selle majesteetlik tuletorn. See on ehitatud juba 1806. a. ja omab kallimaid lampe, mis ostetud Stockholmist ja on maksnud ligemale miljon senti. Seda lampi ümbritseb mäekristallist kuppel, mis on omakorda maksnud 3 miljonit

senti. Tuletorni juures asub päästejaam suure päästepaadiga, millega on päästetud mereohust nii mitmeidki inimesi. Huviga ronitakse kõrge tuletorni otsa. See ronimine pole sugugi kerge, kuid torni tipult avanev vaade tasub nähtud vaeva. Kogu saar on kui peopesal, ümbritsetud saarekestest ja lugevatust vüinadest. Terve Vilsandi on umbes 6—7 klm. pikkune, kuid tuletornist näib ta veelgi pisemana.

Külalislahke hra Toomi majas on valmistatud vahepeal hommikukohvi ja „linnumunakooke“, mida lahkesti pakutakse vüöraile. Süs algab sõit, jällegi mootorpaatidel, Vaikale — päris linduderüki. Kahjuks, arvestades liiga suure reisijate arvuga, ei võimaldu hra Toomil näidata kõiki saarekesi ja tuleb püüda vaid ühega neist, kus pesitseb pealegi kõige vähem linde, kuid seegi pakub matkajatele küllaltki huvitava pildi Vilsandi omapärasest. Saarekesi kaldad on kirjust paekivist,

milles leidub rohkesti muistse loomastiku kivistusi. Saare keskel kasvab kõrge mererohi, millesse minek on keelatud, kuna hra Toom'i ütetusel asetsevat seal pesa pesa kõrval. Tuleb küia ettevaatlikult mööda saarekesi rannaäärt. Varsti silmataksegi otsekohe maas esimese linnupesa hulga suurte valgete munadega, esimesele järgneb varsti teine, kolmas, lugematu hulk pesi, küll valgete, kirjude, suurte ja väikeste munadega. Mõned pesad on kaetud pehme hallika „vati“ korruga, mille cemuldamisega tulevad nähtavale jällegi munad ja paar äsja munakoorest ilmunud linnupoega. Viimaseid võetakse ettevaatlikult käele ja vaadeldakse huviga. Eemal kalda juures ujub paar suuremat linnupoega, kes kartmata inimesi, ronivad vapralt kaldale ja jäävad poseerima mitme fotoaparaadi ees. Härra Toomi poolt on saarekesele ehitatud kividest ja laudadest terved lindude „vüörastemajad“, kus leiavad ulualust mitmed pesakonnad. Vaadates

Lindude „hotell“ Vaika saarel

avaustest sarnase majakese sisemusse näib, et mõned pesad on juba tühjenedud, kuna teistes leidub veel suurel arvul mune. Paaril, kolmel pesal istub hauduja lindki, kes on julgenud inimeste tulekul jääda paigale. Härra Toom küib ise reisijatega kaasas ja annab üksikasjalikke seletusi. Ta juhüib tähelepanu niühasti lindudele, kui ka saarekesi geoloogilisele omapärale. Näiteks, leidub merekaldal n.-n. „kuradiveski“, üks haruldasemaid esemeid Eestis. See on veskit meele tuletav ümar tühem, mida vesi on uuristanud kivisse.

Viimaste matkajate lahkudes saarekestelt, laskuvad linnud parvedena uuesti Vaikale. Mõned neist istuvad majesteetlikult kaljudel ja jälgivad liikumatult lahkuvaid külalisi.

Vilsandi omab ka oma väikese muuseumi, mis on asutatud 1927. a. ja sisaldab mitmesuguseid saarel leiduvaid linde, katu, liblikaid, hiiri ja teisi kohaliku loomastiku esindajaid. Samuti leidub muuseumis mitmesuguseid kivistusi ja saarel kasvavaid taimi.

Jõudes tagasi Vilsandile on igäihel võimalus vaba aja kasutamiseks oma äranägemisel.

Keskpäeval korraldati ekskursantide auks rahvapidu. See algas neljapäevase näitemängu „Randvee ja Mäe“ ette-

kandmisega kohaliku näitetrupi poolt. Näidend mängitakse maha asjaarmastajatele omase üliagarusega. Mängu ajal hoolitsetakse ka publiku kehaliste tarvituste eest, pakkudes omaküpsutatud kooke, limonaadi ja hapupiima. Tarvitajaskonna poolt leitakse süiski, et Vilsandi hapupiim on veidi liiga „soolane“, 10 senti klaas, seega 50 senti liiter, kuna värsket piima saab juba 10 sendiga.

Näidendi lõppedes algab tants rohelisel murul, mis tõmbab suurel arvul juure kohalikke elanikke, kuid külalised peavad juba lahkuma, sest kella osut liigub 15,30-le.

Neil, kes ei hoolinud palju külanäitemängust, on jäänud vahepeal küllaldaselt aega saarel ringi hulkumiseks ja tutvumiseks selle loodusega. Vilsandi saare loodus ei paku harilikule vaatleja le midagi erilist. Kivine maapind, hall paekallas ja kidur taimestik. Ainuke, mis tõrkab silma, igalpool kadakad, suured ja ilusad — terved väljad kadakaid. Segamini kadakatega omab Vilsandi kauni männimetsa, kuid männimetsi leidub ka mujal... Vilsandi talud jätavad küll kauni ja hoolitsetud mulje, vähemalt näib see nii pealiskaudsel vaatlemisel. Elanikke arvatakse saarel olevat umbes 165 inimest.

Täpselt kell 17 on „Aegna“ juba val-

mis tagasisõiduks. Väsimatu kpt. Toom ilmub isiklikult laeva juure, et sedapuhku soovida külalistele head teed ja jälleenägemist teistkordsel Vilsandi külastamisel. Kui „Aegna“ juba liigub ja hra Toomi paat hakkab eemalduma Vilsandi sihis, kõlavad laevapardalt mitmekordsed „elagu“ hüüded, saates veel kaua aega kaugenevat mootorpaati.

Tagasisõidul on igäihel palju uusi muljeid, mida elavalt vahetatakse üksteisega. Näib, et kõik on jäänud üldiselt rahule selle lõbusõiduga, mida soodustas hea ilmastik ja harukordselt vaikne meri, mis lepitab isegi kõige suuremaid merehaiguse kartjaid.

Jällegi saadab laeva terve parv kajakaid — neid merehulkureid, kes väsimatult kilomeeter, kilomeetri järele kerjavad laevalt vette visatavaid toidurasauskesi. Pikkamööda jääb linnuparv süiski hõredamaks, kuna videviku saabudes kaovad viimasedki. Kaovad ka inimesed laevalt. Igäüks otsib üles oma endise puhkepaiga, et veidikenegi puhata päeva ja eelmise öö väsimusest.

Täpselt kell 6 hommikul on „Aegna“ jällegi Tallinna sadamas. Kannatamatult ruttavad inimesed laevalt maale, et asuda oma igapäevasele tööle, viies endaga kaasa hulga ülesvõtteid ja mälestusi ühest ilusast puhapäevast.

Riigikohtu seletusi pensioniõiguse kohta

1. Pensioni määramine kuulub Sotsiaalministeeriumi võimkonda.

Küsimuses, kes otsustab, kas pensioninõudja on õigustatud saama pensioni või mitte on Riigikohus seletanud:

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse §§ 64 ja 66 järgi kuulub pensioni määramise otsustamine Sotsiaalministeeriumi võimkonda ja vastav ülemus, kellele pensionipalve antakse, ei otsusta küsimust, kas pensioninõudja on õigustatud pensioni saama või mitte, vaid saadab kõik asja otsustamiseks tarvilikud dokumendid Sotsiaalministeeriumile, omalt poolt ainult kindlaks tehes pensioni suuruse, kui esitatud dokumentide põhjal on võimalik see kindlaks teha. Ei leia aga ülemus võimaliku olevat pensioni suurust ühel või teisel põhjusel kindlaks teha, siis esitab ta ikkagi asja otsustamiseks Sotsiaalministeeriumile, ära seletades asja esitises põhjused, mispärast võimalik ei ole pensioni suurust ära määrata. Ülemuse jaatav või eitav seisukoht pensioninõudja pensionisaamise õiguse suhtes ei tähenda veel asja otsustamist, vaid sotsiaalministrile on see seisukoht üksnes materjaliks asja otsustamisel. (Rkh. Adm. osak. toim. nr. 278 II — 1936).

2. Kes on lasteta lesk?

Küsimuses, kes on lasteta lesk Riigi- ja omavalitsuste teenijate ja nende perekondade pensioni vähendamise seaduse (RT 38—1931) § 8 näeb ette, et pensioni maksmine katkestatakse neile Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse põhjal pensioni saavatele lasteta leskedele, kes saavad pensioni oma surnud mehe teenistuse eest ja kes ise teenivad pensioniõiguslikel kohtadel. Balti Era-sead. järgi ei saa küll leske, kellel on laps või lapsed, lugeda lasteta leseks, kuid Riigi- ja omaval. teenijate pens. seaduse mõttes tuleb leske lugeda lasteta leseks, kui temal ei ole enam pensioniõiguslikku last, s. o. last, kes ei ole veel jõudnud sellesse vanusse, mis ei õigusta enam pensioni saamist (§33). (Rkh. Adm. toim. nr. 189 II — 1936).

Kuigi Riigikohtu seletus viimasest lausest, nimelt selle selgitavast osast, järgneb, et lastega leseks loetakse ainult lesk, kellel on laps või lapsi, kes pole veel välja jõudnud vanusest, mis õigustab pensioni saamist (18 resp. 20 aastat), tuleb arvata, et ülaltoodud seisukoht peaks maksev olema ka nende laste puhul, kes vanadusele vaatamata on pensioniõiguslikud, nimelt töövõime-tute laste puhul, kel puuduvad muud allikad eluüldpidamiseks ja isa eluajal tema ülalpidamisel olid.

3. Vanaduspääri kättejõudmine üksi ei õigusta veel pensioni saamist.

Küsimusele, kas võib Riigi- ja omaval. teenijate pensioniseaduse §§ 9—15 alusel pensioni määrata isikutele, kes teenistusest vabastatud vanaduspääri kättejõudmisel, on Riigikohus vastanud eitavalt järgmistel kaalutlustel.

Pensioniseaduse § 8 põhjal lüheneb pensioni väljateenimise aeg ja suureneb pensionimäär isikuil, kes „seaduslikus korras“ tööks tehtud haiguste tõttu teenistusest vabastatakse. See „seaduslik loord“ on kindlaks määratud Pensionisead. §§ 46—55, 67—74 ning Pens. sead. §§ 9—15 alustel võib pensioni määrata

üksnes isikuile, kes on teenistusest vabastatud haiguste tõttu, mis kindlaks tehtud eelpool märgitud korras. Et ei ole sellekohast seadusnormi, mis õigustaks pensioni määramist isikuile, kes teenistusest vabastatud vanaduspääri kättejõudmisel Pens. sead. §§ 9—15 alusel, siis ei saa ka pensioni määrata Pens. sead. §§ 9—15 alusel, sest Põhisead. § 84 järgi võib pensioni määrata ainult sellekohase seaduse alusel. (Rkh. Adm. toim. nr. 153 II — 1935.)

4. Küsimuses, kas pensioni arvestamisel riigiteenija priikorterit hind võib tõusta üle 20% riigiteenija palgast, on Riigikohus seletanud, et Vabariigi Valitsuse määruse (RT 29—1934, art. 262) § 5 nähtub, et riigiteenija korteri hind ei või tõusta üle 20% riigiteenija palgast, mistõttu riigiteenija priikorterit saab hinnata kuni 20% palgast ja see summa tuleb pensioni arvestamisel pen-

sioni saaja tegelikult saadava palga hulka arvata, aga mitte priikorterit hinda, mis ületab 20% riigiteenija palgast. (Rkh. Adm. toim. nr. 68 II — 1935.)

5. Vigastus tööjõu kaotusega alla 50% ei õigusta ühekordse toetuse saamist.

Küsimusele, kas vigastust, mille tagajärjeks oli tööjõu kaotus alla 50%, saab Pensioniseaduse mõttes raskeks lugeda ja vigastatule peale pensioni veel ühekordset toetust määrata, on Riigikohus vastanud eitavalt, leides et Riigi- ja omavalits. teenijate pens. sead. § 29 põhjal võib ühekordset toetust määrata raskete haavade, vigastuste või haiguste puhul. Pens. seaduse mõttes tuleb aga niisugusel puhul haavade, vigastuste või haiguste raskuse üle otsustada nende puhul tööjõu kaotuse ulatuse järgi ning raskeks haavaks või haiguseks võib lugeda pensioni määramisel üksnes niisugust juhtumist, millele järgneb täielik tööjõu kaotus või vähemalt tööjõu kaotus üle 50%. (Rkh. Adm. toim. nr. 179 II — 1935.)

Kas lahus või koos?

Raudteelaste organiseerimise küsimusi

Viimastel aastatel ei ole olnud ühtki Keskühingu kongressi, kus ei oleks põhjalikult sõelatud organiseerimisküsimusi. Peamiseks kõneaineks on olnud mitte organiseerimistöö korraldamise küsimused, vaid Keskühingu ja temasse kuuluvate ühingute struktuuri küsimus. Tegelikult elu sunnil on viimane muutunud niivõrd aktuaalseks, et ka allorganisatsioonid on olnud sunnitud teda arutama oma aasta-peakoosolekuil. Tundub, et see küsimus nõuab tungivalt lahendamist vastavalt muutunud olukorrale. Seepärast võtame ta veel kord vaatuse alla.

Omaaegne Raudteelaste Liit moodustas terviku, millesse raudteelased kuulusid otsest, moodustades ametalade järele sektsioonid. Siin oli muidugi võetud eeskujul teistest maadest, kus sellele põhimõttele rajatud raudteelaste kutseühingud olid ajajooksul kasvanud jõukaks ja seesmiselt tugevaks kutseorganisatsiooniks, kes on suutelised kindlustama oma liikmeile ainelist toetust ja kutseühvide tõhusat kaitsmist. Oldi heas usus, et ka meil asjad nii arenevad. Kahtlemata oleks ka Eesti Raudteelaste Liidust ajajooksul kujunenud jõukas ja tugev raudteelaste kutseorganisatsioon, kui Liidul ei oleks tulnud tegeleda meie erilises tolleaegses olukorras, kusjuures Liidul puudusid vajalised kogemused. Kõige selle tagajärjel Liit oli sunnitud lõpetama oma tegevuse.

Nagu see tavaliselt inimestega juhtub ebaõnnestumiste puhul, lasid ka raudteelased käesoleval juhtumil haarata end pettumuse tundest ja selle mõjul oma edaspidises organiseerimistöös hülgasid selle tähtsa printsiibi, millele oli rajatud Liit. Millegipärast arvati, et siis läheb kõik hästi, kui luuakse niipalju iseseisvaid kutseühinguid, kui palju on raudteel ametalad. Jälle oldi heas usus, et kõik need iseseisvad ühingud, moodustades Keskühingu, ilma orgaanilise sideta omavahel suudavad teostada ja arendada kõige sõbralikumal koostööl.

Vaevalt oli Keskühing kutsutud ellu, kui juba algas Keskühingust põgenemine. Suurte vaevarikaste kauplemiste järele asuti jälle tagasi mõneks ajaks. Ja nii see on kestnud kuni tänapäevani.

Milles siis öieti asi seis ja seisab?

Raudteelaste Liit oli oma struktuurilt rajatud õigele põhimõttele. Ta ei hukkunud mitte oma struktuuri tõttu, vaid tolleaegsete eriliste olude ja kutseühinguliste kogemuste puudumise tõttu. Lasti end edasi kanda re-

volutsioonigaegsest romantikast, arvestamata järjest muutuva tegelikusega.

Keskühingus ei kadunud need lahkeliid, mis juba Liidus üksikute ametialade teenijate vahel tekkinud. On päris selge, et siin ei aita ei mingisugune struktuur, vaid siin aitab ainult kõllalt sügav ja tugev ühistunne, mis ongi kõigi kutseühingute peamine alus. See aga ei teki üle öö, vaid pärast aastakümneid kestnud vaevarikast kutseühingulise kasvatusetööd ja samuti aastakümnete kestusel omandatud kutseühingulisi kogemusi.

Raudteelased, loobudes oma organiseerimistöö ühistunde põhimõttest, asusid killunemise teele, mille tagajärjeks on nende kutseühingu elu suikumine surmale. On tekkinud ligi paarkümmend kildühingut, milledest peagu ükski ei suuda pakkuda oma liikmeile nimetamisväärt ainelist toetust, rääkimata oma liikmete ainelist, sotsiaalset ja õiguslike huvide kaitsmisest. See on täiesti loomulik, sest mida suudab siis saata korda ühing, mille liikmete arv on tihti peale 20—100, paremal juhtumil 150—200. Neil ühingul on suur tegemine juhatuse valimisega, sest et ei saa kuidagi viisi kokku aasta-peakoosolekut.

Peaks igähele olema selge, et niisugune töö ei ole mitte organiseerimistöö, vaid kilplase töö. Tõesti, sel juhul on palju mõistlikum, kui neid ühinguid üldse ei oleks.

Ei ole mingisugust kahtlust, et raudteelased sellest haigusest paranevad. Kõrgis demokraatlikes maades raudteelased on riigiteenijateperes kutseliselt kõige tugevamini organiseeritud ja võib olla kindel, et see ka Eestis ajajooksul nii kujuneb. Mida varem see sünnib, seda parem on see raudteelastele endile. Selleks tuleb lammutada elujõuetud kildühingud ja koonduda ühe ühingu ümber, kes on suuteline pakkuma oma liikmeile ainelist toetust ja väärikalt kaitsma oma liikmete kutselisi huve.

Kes on käinud välismaal, see on võinud isiklikult veenduda, missuguseid kodusid ja suvilaid on suudetud ühiselt muretseda ja missugust ainelist toetust suudetakse oma liikmeile anda. Olgu või kas meie naabermaa Läti raudteelaste organisatsioon ja tema saavutused, milledega möödunud aastal külas käigu puhul Läti tutvuneti, tuletatud meele. Kildorganisatsioonid aga ei ole kusagil mitte midagi suutnud ära teha. Ei suuda ka nad meil mitte midagi oma liikmete heaks korda saata.

Eesti rongiteenijate huvimatk Soome

Mullu suvel Soome konduktorite ühingu Eesti-külastuse puhul lahkusid Tallinna sadamast vennasrahva kolleegid omapoolise küllakutsega. Tänavu tuligi see toime, kui 32 Eesti rongiteenijat (neist 28 kutseühinglast), lisaks veel nende abikaasad, 8. juuni hommikul kell 9.30 s.-s. „Aegnal“ siirdusid Soome lahe siniseile laineile, võttes kursi Helsingi.

Pääkesepaisteline ilm töötas head merereisi. Ja kuna matkajate enamik viibis esmakordselt pikemal meresõidul, siis pärast lühikest tutvumist laevaga, enamikus paiguneti mugavalt laevalaale merelooduse võlude nautimiseks. Ainult meresõidu poolel teel lisas reisile veel teatavat ja pisut ebameeldivat huvitavust vähekesse lainetav „märgmaa“, mis mõnelgi „kuivamaa meremelhel“ näojume kahvatuks ja ilme roidunuks võttis. Soome kaljuse ranna lähenedes paranes aga tervis ning Helsingi sadamas maabuti kõigiti heatujuuliselt.

Sadamasse olid meile vastu tulnud Soome kolleegid ja nende prouasid, eesotsas Soome konduktorite ühingu esimehe Salo ja sekretär Kiiamaaga, mõlemad juba paljude Eesti konduktoreile tuntud. „Keeleküsimuse“ lahendamiseks oli vastuvõtjate hulgas veel akadeemiline preili Urb, kes oma eesti keele oskuse lähkesti rakendas kahe sugulasmaa rongiteenijate sõnade tõlkimiseks ja seega nende lähendamisekski. Prl. Urb saatis meid kogu matkal Soomes, olles pidevalt ametis rohkete kõnede ja erajutungite tõlkimisega, mis eest tänuhilikult hr. Salo ristis ta ümber — prl. Tsentraaliks.

Kuna meie käsipagas toimetati veoautol Helsingi jaama, võisime kohe asuda linnaga tutvumisele — Soome kolleegide juhtimisel.

Esimene asutis, kuhu sadamast jõudsime, oli „Raudtee muuseum“, mis asub Helsingi kuulsas jaamahoones. Selle muuseumi külastamist tuleb soovitada igale Helsingisse juhtuvale kutsehuvilisele eesti raudteelasele, sest see on huvitavalt sisukas erialamuuseum, mis ühtlasi on küllalt tõhus vahend ka raudteelaste teenistuslikuks väljaõppeks.

Muuseumist siirduti ühingu poolt korraldatud lõunale, kus Soome ühingu esimees Salo kaunisõnaliselt tervitas küla-

lisi, kes on saabunud vennasmaale ajal, mil kogu Soome loodus lööb õitsele nagu külaliste vastuvõtuks. Einel ütles tervitust veel ühingu Hango osakonna esimees, kes selleks oli Helsingisse sõitnud, kuna meie teekond ei küündinud Hangoosse.

Lõunalt mindi eduskonna-parlamendi hoonesse. Kuigi selle ehitise kuulsus on meile tuntud, hämmastusime siiski seda külastades, isegi kui korduvalt. See arhitektooniline hiilgesaavutus on väärikas monument Soome vaba ühiskondliku elu demokraatlik-parlamentaarsetele korrale, kuidaski rahva ühiskondlikud tööspidamised muutugu.

Selle järele grupeerusid osavõtjad ning mindi osati Helsingi kuulsale kalmistule, osati vabalt linna — kuni ärasõiduni Viipurisse kell 21.40.

Raudteesõiduks oli Soome raudteevalitus meile vastutulelikult võimaldanud priisõidu 2. klassi magamistvaguneis, kuhu endid mugavalt võisime asetada terveks teekonnaks. Soome kond. ühingu poolt saatsid meid kogu reisil kaunikõneline sekretär F. Kiiamaa ja alati heatujuuline Lindquist, kes ei põlanud ühtegi vaeva, et meil oleks mõnus matkata.

9. juuni hommikul kell 7.00 olime Viipuris, kus meid vastu võttis ühingu Viipuri osakond orkestrihelides. See tere tulemast viipurilasi! kahe rahva ühine hünn ning linna „Kuldse Karu“ meile pakutud hommikkohvil esines kaunistavalt jaamas tuttavaks saanud kaitseliidu orkester, mida juhatas üks Viipuri rongijuhte.

Viipuris tutvusime linnapargi, raamatukogu, mälestussammaste, vanalinna ja kunstimuuseumiga, milleks Viipuri linnavalitsus austavalt ja tänuväärsest oli meile saatnud kogenud turistidejuhi. Eriti paelus meid Viipuri linna modern ja stiiliühtlane, valgusrohke ning otseselt lugemamõjutav raamatukoguhooone, mille linnale on annetanud kehvadest varanduslikest oludest võrsunud ja rikkaks saanud kaupmees Lailuka. Selles raamatukogus leiavad aset veel erikogud ja mugavad eriruumid segamatuks töötamiseks teatud intelligentsele kutseile ja isikuile ja akustiliste nõuete kohaselt ehitatud vaheseintega jaotatud loengusaal. Matkast osavõtjatele oli see esimene

konkreetjuhuse näha kultuurihuvilise rahamehe mätsenliikke üritusi ning ühiskonnalt teenitud raha vabatahtlikku rakendamist üldsuse kasuks.

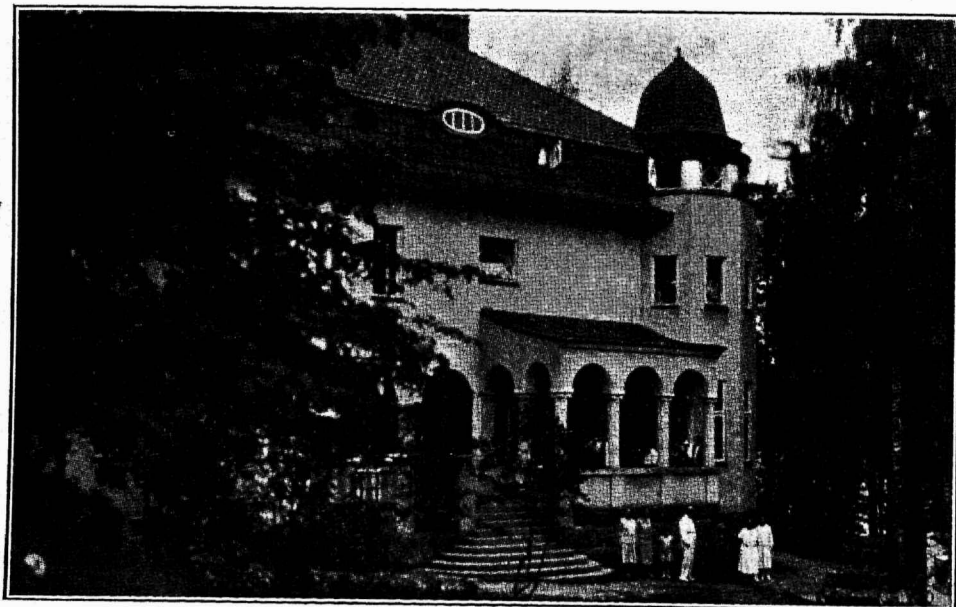
Lõuna pakuti ajaloolises „Ümmarguses tornis“, kus ühtlasi huvitavate üksikuid ajaloolisi episoodide kujutatavate seinajooniste varal meid tutvustati Viipuri ajalooa. Lõunast võttis austavalt osa ka kohaliku piirkonna liiklemisinspektor, kes tervitas külalisi.

Keskpäevaks jõudsime parajasti Vuoksenniskale minevale rongile. Huvasti- ja küllakutsed Viipuri hõimukolleegidele ning oligi ärasõit, ilma „ärasõidu“-hüüdeteta konduktorilt.

Vuoksenniska asub Saima kaldal. Siit algas tore reis Saima laineil Soome kond. ühingu puhkekodusse. Osa meist sõitis ühingu uuel mootorpaadil, osa liinilaevaga; üksikud said ühingu autoga sõidu Saima kaldateil, mis lookleb päris filmis nähtud tõusude ja langustega ameerikaliku autoteena. Sõit mootorpaadis vältas 55 minutit, mis on täis Saima pääkeses sätendava vete, metsaste kaljusaarte ja kaldametsade tumerohelise vöö mängleva harmoonia naudingut. Tasub tõesti vaeva siia Soome kaunimasse kohta taas tagasi minna...

Oligi Rantalinna-Soome kond. ühingu suvekodu, end. vene aadliku loss, mille ühing ostuteel on omandanud. Ühingu liikmete töötulemusena on puhkekodu peagu täiesti välja makstud ja annab ülejääki. Puhkekodu on ühingu kaunemaid, kuid ka pidevalt vaeva nõudvaid saavutusi.

Rantalinnas võttis meid vastu juba ettejäädud esimees Salo, ühingu veteraan rongide-korraldaja Ljetz ja sõbralikke Soome prouasid. Hra Ljetz tutvustas meid lahkesti ja humoorikalt puhkekodu majapidamisega. Rantalinnas saime veeta endi tänavuse esimese mõnusa suvituspäeva — supeldes Saima üsna karges veel, ronides sammaldunud kaljumäele, kust avaneb kaunemaid panoraame õhtupäikeses sirendavale Saima sinetavale vetemaastikule kogu silmapiiri küündivuses ja lastes kõlada ühislaule sellesse looduse otse meloodilisse harmooniasse.

Rantalinna — Soome kond. ühingu puhkekodu.

Lõunal andis meie ühingu esimees Poobul Soome ühingu esimehe Salo'le üle kingituse, kunstipäraselt voolitud albumi juhatuse fotoga, nende ühiselt veedetud toredade päevade mälestuseks. Öhtu möödus lõbusas seltskondlikus olengus.

Sel öhtul Soome pinnal pandi kokku Eesti rongiteenijate puhkekodu algkapital. Kuigi see samm astuti Soome värskendavas miljöös ning pidulikult meeleolus, selle mõtte arendamine kodumaal reaalse tulemusteni ei tohiks näida utoopiana.

10. juuni varahommikul viis rännak neid Imatrale — Rantalinna majaprouadelt dekoreeritud lilledega rinnal.

Imatra, see koolitarkusega läbiõpitud kosk. Kuigi looduslik Imatra on nüüd kolmandiku võrra kokku kuivatatud oma punakas graniitses ja vahutavas süngis, siis teiselt poolt Imatra loodusjõude rakendavad ehitised, pais, kanal ja jõu-jaam, tunnistavad teiseloomulist Imatra suurust. Ja tehnikaajastul see pole tähtsusetu.

Ikka edasi — tuttavais vaguneis. Antreas lahkusime meid saatvaist viipurlastist laulu ja küllakutsega ning pöördu-sime Elisenvaara suunas.

Elisenvaara on Karjala ühe raudteesõlme alevikke umbes Harju-Jaani ja Raasiku kogusuurune, kuid väliselt näi-valt hoopis intensiivsema eluga.

Juba paar jaama varem, Hütolas, ter-vitas meid orkester hümniga ja asus kaasasõitma. Samuti oli vastu tulnud Elisenvaara osakonna esindajaid. Eli-senvaarasse jõudnult dekoreerisid meid Soome neid lilledega, korraldusime rongikäiguks ja marssisime seltsimajja, mil-le saalis osakonna esindajad ütlesid sooje tervitusi. Pärast külaliskohvi oli aeg vabaks kasutamiseks mille kestel saime pilku heita Soome maaelu ja aleviku vä-lisesse elusse ja tutvuda uue raudtee-liini ehitustöödega. Osakonnalt antud pidulikust einest jaama einelauas võt-sid austavalt osa ka jaamaülem ja koha-liku kaitseliidu üksuse pealik. Öhtul oli külaliste auks korraldatud pidu — ette-kannetega, kust võisime näha, et osakond sisustab oma tegevust väga huvitavalt. Kolleeg Aarnio oli luuletanud pühendu-se virulasile, mille ta kunstipäraselt ja mõjukalt ette kandis. Öhtu möödus ühi-seis vestluses ja vastastikkuses laulus nii

meeleolukalt, et hommik saabus otse märkamatuks.

11. juunil jõudsime varahommikul Punkasalmi jaama, kust pärast Elisen-vaara kaasasõitnud hoolitsevaid proua-delt pakutud kohvi, asusime jalamatkale Punkaharjule. Siin asub küll Soome tuhandejärvisse maa maanseljakute vöö, vee ja metsa ilusaim puhkenud pung, piltlikus mõttes. Pikem peatus oli Rune-bergi mäel, kus on loodud „Maamme“, mida ka ühiselt lauldi seal...

Savolinn. Lahkusime rongilt eel-jaamas ja matkasime linna. Turismi-kuulust lisab linnale keskaegne ja hästi-säilinud linnus, Olavinlinna, mis asub veest ümbritsetult kaljul, kuhu pääseb vaid paatidega. Küllastades linnust saa-me ülevaate neist võitlusist, mida siin on peetud venelastega ja tutvusime ehi-tise ajalooga. Savonlinna ise on võrdle-misi väike linn väikeste majadega, kuid asub looduslikult kaunil kohal Saima ve-sistu ühenduskoha saartel.

Savonlinna jaamas lahkusime südam-likest elisenvaarialisist ja sõitsime edasi küll, kuid juba koduteed.

Pieksämäl rongi seisualjal üllatab ko-halik osakond meid laulukooriga ja ter-vitustega. Kantakse hästi ette isegi eestikeelne laul ja laulu saatel lahkuski rong, jättes eemale Pieksämä armsad hõimukolleegidki.

12. juuni hommikul Helsingis veel paa-ritunniline linnavälimuse vaatlemine, ringkäigud kaupluses püdi-padi mälestu-seks ostmiseks ning oldigi sadamas.

Soome maa ja vennalik konduktorikond olid mõne päevaga meile nii omaseks saanud, et on vältimatult soov järele üks-teist kohata. Ja nii kujuneski lahkumine saatjaist südamlikuimaks, soome proua-delt rinnale kinnitatud lilled tundusid närtsimatuina ning kõigil lahkujail on üks ainsam soov „jälleägemiseni Ees-tis“.

Soome hõimukolleegide kirjeldamatult soe, tähelepanurikas ja vennalikult hoo-litsev vastuvõtt jättis meile parimaid elamusi ja muljeid Soome maast, inime-sist ja konduktoreist ning laeval kaldast kaugenevate eesti rongiteenijate lehvi-vad rätikud ei olnud kaugelki suutelised väljendama seda tänumeelt ja hingeso-ojust, mida südames tuntakse Soome ametivendade vastu.

Röömsa jälleägemiseni Ee-s-tis!

revisjonikomisjon. Koja organitesse kuuluvad ja tema teenistuses seisvad isikud vastutavad oma tegevuse alal üldistel alustel riigiteeni-jatega.

Töölisloka kuulub 30 liiget, kes valitakse kolmeks aastaks töölisnõukogu liikmete, töö-lisvanemate või valijasmeeste poolt. Käitistes, kus töölisnõukonna asutusi pole, valitakse töö-liste üldkoosoleku poolt valijasmehed vasta-valt sellele, kui palju töölisnõukogu liikmeid oleks õigustatud valima antud käitise tööli-sed. Koja liikmeiks võib valida isikuid, kes oma kutselt on tööstustöölised ja sellistena tegutsenud vähemalt 0,5 aastat enne koja va-limise väljakuulutamise päeva, on Eesti vaba-riigi kodanikud, vähemalt 24 aastat vanad ja omavad valimisõiguse kohaliku omavalitsuse valimistel.

Koja üldkoosolekuid peetakse vähemalt kord aastas. Üldkoosoleku võimkonda kuulub koja esimehe, juhatuse liikmete ja revis-jonikomisjoni valimine, ametist vabastamine ja tagandamine enne volituste tähtaja lõppu, koja tegevuskava, aastaaruande ja eelarve vastuvõtmine, koja kohalike osakondade asu-tamine või sulgemine, kinnisvara omandamine, võõrandamine ja pantimine, kodukorra vastu-võtmine, toimkondade moodustamine ja muud küsimused, mis kuuluvad üldkoosoleku võim-konda kodukorra järele või on antud otsusta-miseks koosolekule sotsiaalministri või koja juhatuse poolt kodukorras ettenähtud korras.

Üldkoosoleku otsused, mis käivad juhatuse valimise, tegevuskava, aruande ja eelarve ning kinnisvara omandamise ja võõrandamise-pantimise kohta, astuvad jõusse alles pärast kin-nitamist sotsiaalministri poolt. Kui sotsiaal-minister ei kinnita koja üldkoosoleku otsust koja esimehe või mõne koja juhatusliikme valimise kohta, tuleb üldkoosolekult ühe kuu jooksul võtta ette uued või täiendavad vali-mised. Kui määratud tähtpäevaks valimisi ei toimu, või ei kinnitata teistkordselt esi-meest või juhatusliikmeid, siis nimetab sot-siaalminister koja esimehe või teised juhatus-liikmed koja liikmete hulgas. Koja tegevust korraldab esimees ja 2 juhatusliiget, kesjuu-res esimehele on antud võrdlemisi suured või-mupiirid. Tema ülesandeks on koja esindamine, koja ja ta organite tegevuse juhtimine ning ühtlustamine, koja kantselijaõudude ame-tisse määramine ja vabastamine ning järeல்-valve. Ta juhatab üldkoosolekuid, tal on õigus korrapidajana kõrvaldada üldkoosolekult ko-ja üksikuid liikmeid ning kui see ei anna ta-gajärgi, lõpetada üldkoosolek. Temal on õi-gus panna seisma sotsiaalministri kinnitami-sele mittekuuluvaid üldkoosoleku otsuseid, kui ta leiab, et otsused on vastolus seaduste-ga, ning esitada küsimus sotsiaalministrile ot-sustamiseks.

Koja väljaminekute katteks töölisel makse ei maksa. Koda saab sissetulekuid oma asu-tustest ja ettevõtetest, kojale antavaist toe-tustest ja annetustest.

Koda tegutseb sotsiaalministri järeல்-valvel, kelle ettepanekul vabariigi valitsus võib koja saata laiali. Laialisaatmise korral võetakse ette uued valimised kuue kuu jooksul. Sot-siaalministril on õigus tagandada koja juha-tusliikmed ja koja nimetatud ametijõude nii üksikult kui ka kõiki korraga, samuti on tal õigus tarbekorral määrata koja esimehe või juhatusliikme vabale kohale koja liikmete hul-gast asetäitja kuni esimehe või juhatusliikme ametisse kinnitamiseni või nimetamiseni. Sa-muti on sotsiaalministril õigus isiklikult või oma esindaja kaudu kontrollida ja revideeri-da koja tegevust.

Koja esimesed valimised teostuvad sep-tembrikuul. Vastav valimise komitee on sot-siaalministri poolt juba nimetatud, milles on sotsiaalministeeriumi esindaja komitee esime-hena, liikmed E. Töölisühingute Keskkliidust, Haigekassade Liidust ja kaks töölisvanemat.

Töölisloka seadus

Riigivanema dekreedina 8. mail k. a. anti töölisloka seadus. Nimetatud seaduse alusel luuakse tööstustöölise esinduseks avalik-õi-guslikul alusel tegutsev Töölisloka. Tööstustööliseks (seaduse § 12) loetakse kõik töölisel, kes töötavad Tööstuslike käitiste töölisnõukonna asutuste seaduse § 1 loetletud tundemärkidele vastavates käitistes, vaatama-ta töölise arvule neis käitistes. Järelikult kuuluvad seaduse alla kõik käitiste töölised, kus on seni olnud võimalus valida töölisnõu-kogud. Selle põhjal kuuluvad töölisloka ka riiklike käitiste päevatöölised, isegi osa riigi-teenijad (näit. remonttöölised-vabateenijad R. V. Ehitusametist).

Koja ülesandeks on tööstustöölise esinda-mine ja kaitse majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste huvide alal. Oma ülesannete täitmiseks koda selgitab tööstustöölise olu-korda ja tarvidusi, kogudes ja korraldades selleks vajalisi andmeid, ning astub vastavate asutuste ees samme olukorra parandamiseks ja puuduste kõrvaldamiseks. Eeltoodud üles-

andeid töölisloka ei teosta ainult kaitseminis-teeriumi ja kaitseväge käitiste töölise suhtes.

Edasi on koja ülesandeks teha ettepane-kuid ja avaldada arvamisi töövahekordade re-guleerimise, töökaitses, sotsiaalse kindlustuse, tööpuuduse kõrvaldamise kui ka üldiste na-janduslike ja kultuuriliste küsimuste kohta, kui võrd viimased otseselt või kaudselt on seotud töölise huvidega; avaldada seisukohti töölisloka puutuvate seaduste ja määruste kavade kohta. Koda võtab oma esindajate kaudu osa asutuste ja ettevõtete tegevusest, millede koosseisus on nähtud ette tööstustöö-lise esindus, aitab kaasa tööstustöölise arendamiseks solidaarsele ühistööle teiste kutse- ja huviringkondadega ja töölisorganisatsioonide töö ühtlustamiseks. Peale muude ülesannete koda korraldab kursusi, näitusi, kutsuab ellu, peab ülal ja valitseb asutusi ja ettevõtteid töölise majandusliku, sotsiaalse ja kultuuri-lise olukorra tõstmiseks. Koda võib asutada osakondi ja ta arendab tegevust oma organi-te kaudu, milleks on üldkoosolek, juhatuse ja

Raskusi puhkusega

päevatöölise äärmiselt madalaid palgaolusid, päevatöölilaste lasteabiraha maksimist R. T. nr. 35—1935. a. avaldatud „Riigitöölilaste lasteabiraha seaduse“ kohaselt.“

Riigiteenistuse seaduse § 25 lausub: „Riigiteenijail on õigus igal aastal saada puhkeajaga peale üheaastase teenistuse 2 nädalat, peale kaheaastase teenistuse — üks kuu.“

Näib, et siin on riigiteenija õigus selgesti ja kindlasti fikseeritud ja selle õiguse kasutamiseks ei tohiks olla mingisuguseid takistusi. Kuid sellesama paragrahvi kolmas lõige kõlab nii:

„Puhkuse lähem korraldus on vastava asutuse juhataja võimkonnas.“

Tehes lähemat korraldust puhkuse-andmise kohta asutuse teenijaile, asutuse juhataja on sunnitud puhkuse andmisel arvestama sellega, kui võrd asutuse korralik ja katkestamata tegevus puhkuse-andmist võimaldab. Ja siin ongi see koer maetud.

Meie asutuse koosseisud on peagu igal pool äärmiselt kokku tõmmatud. Üleliigseid inimesi ei ole kusagil. Ja kujutage nüüd ette, kuidas peab asutuse juhataja korraldama puhkuse andmist näiteks asutuses, kus 2—3 ametnikku, kes kogu aeg äärmiselt on koormatud töö rohkusega. Asetäitja palkamiseks krediiti ei anta. Ja kuigi võimaldatakse puhkust, siis kujuneb see puhkusel mitteolijaile nuhtluseks, sest et nad on sunnitud puhkust kasutama kaasteenija töö ära tegema, kuigi nad juba enda tööga on üle koormatud.

On aga teenistus vahetuslik, siis on lugu veel täbaram, kui asetäitja palkamiseks krediiti ei lubata. Tahetakse puhkust saada, siis tuleb leppida sellega, kui näiteks kolmevahetuslise teenistuse korra asemel puhkuse

ajaks seatakse sisse kahevahetusline. Kuidagi teistsi ei ole võimalik puhkust anda.

Võiks veel teisigi näiteid tuua, kuidas see selgesti ja kindlasti fikseeritud õiguse teostamine kohapeal sünnib. Muidugi teenijate nurin on suunatud asutuse juhataja vastu, kuigi eelpool toodud põhjusil asutuse juhatajat süüdistada ei ole alust. Asi ei seisa, arvatud välja mõni erand juhtum, mitte asutuse juhataja pahatahtlikkuses, vaid selles, et paljudel juhtumitel ei ole võimalik puhkust anda ilma asetäitjate palkamiseta. Ehk kui seda teha, siis võib see sündida ainult tööaja tunduva pikendamise abil puhkusekuudel. Muidugi ei taha teenijad sellega leppida ja sarnasel teel saadud puhkusest ei ole ka mingit kasu. See on pigemini kurnamine kui puhkus.

Kõigil neil põhjusil puhkuse küsimus tekitab sageli paksu verd kohapeal. Seadusliku õiguse teostamist mangutakse kui armuandi küll isiklikult küll kutseühingute kaudu. Ja asutuste juhatajad on äärmiselt täbaras seisukorras. Tahaks teenijaile tulla vastu, aga võimalusi ei ole. Seisukord on iga aastaga muutumas teravamaks. Seisukord on seda veidram, et näiteks käitiste töölilaste puhkus võimaldatakse igal juhtumil, isegi kas või käitise seismapanemise teel puhkuse ajaks. Ka kõigile riigiteenijaile peaks olema kindlustatud seadusega ettenähtud puhkuse kättesaamine. See on teostatav ainult siis, kui asutustele, kus ilma asetäitjate palkamiseta puhkuse andmine ei ole võimalik, antaks vajaline krediit asetäitjate palkamiseks. Küsimuse rahuldav lahendamine ei ole teistsi mõeldav.

Raudteelane.

Ehitusameti töölisvanemate üleriiklik koosolek Tallinnas

Vastavalt Ehitusameti töölisnõukogude poolt varem avaldatud sellekohastele soovidele oli „E. V. Raudtee Tee- ja Ehituste kuu- ja alaliste päevatöölilaste kutseühingu“ juhatase korraldusel kutsutud kokku Tallinnas „Raudteelaste kodu“ ruumes 14. juunil k. a. Ehitusameti töölisvanemate üleriiklik koosolek. Kutseühingu juhatase poolt oli palutud koosolekule Sotsiaalministeeriumi esindaja, kellenä võttis koosoleku tööst osa vanem tööinspektor Joh. Põllupüü. Koosoleku päevakorras olid kõik liinitöölilaste akuutsed majanduslikud ja teenistuslikud küsimused: päevatöölilaste palkad, lasteabiraha ja palgalise puhkuse küsimused, 8-tunnilise tööpäeva põhimõtte kaitse ja töölisnõukogude priipostiveo küsimused, tööliskoja seadusega tutvumine jne.

Ehitusameti 22 töölisvanemast võttis koosolekust osa 20 töölisvanemat. Koosolekut juhatas E. Tammaj, protokollis J. Viirsalu. Sotsiaalministeeriumi nimel võttis tervituseks sõna van. tööinspektor J. Põllupüü. Liinitöödel lõunavaheaja ärakaotamise eest avaldati tänu van. tööinspektorile ja otsustati vastavasisuline tänutelegramm saata ka hra Sotsiaalministrile. Informatsiooniga kutseühingu juhatase tegevuse üle esines k.-ü. sekretär A. Saul. Sellele järgnesid töölisvanemate aruanded kohtadelt, mis andsid koosolekijatele huvitava ja selge läbilõike liinitöölilaste kohapealseist töö ja teenistuse väga erinevaist tingimustest. Aruanded ära kuulanud, märkis van. tööinspektor, et temalegi mõni asjaolu väga huvitavana ja „omapärasena“ näib. Päevatöölilaste palgaolude korraldamise kohta esines ettekandega k.-ü. juhatase liige A. Saul. Küsimuse igakülgse arutamise järgi võeti selle kohta koosole-

kul vastu järgmine resolutsioon: „Arvestes võttes Ehitusameti päevatöölilaste äärmiselt madalaid palgaolusid, suurenevat elukallidust esimese järgu tarvete alal ja töötasude tõusmist kõikidel muudel tavaladel, avaldab Ehitusameti töölisvanemate üleriiklik koosolek nõuet kõikide Ehitusameti päevatöölilaste palkade tõstmiseks kõige lähemal ajal 25% võrra.“ Resolutsiooni sisule vastava märgukirjaga otsustati pöörata Teedeministri kaudu Vabariigi Valitsuse poole, esitades sellest ära kirja Sotsiaalministrile.

8-tunnilise tööpäeva põhimõtte kaitse küsimuse arutamisel, ühenduses selle rikkumisega tööriistade vedamisel väljaspool tööaega, selgus, et selliseid väärtähteid on paljudes piirkondades. Nimeetatud küsimuses võeti vastu järgmine resolutsioon: „Tähele pannes asjalu, et paljudes piirkondades nõutakse töölilastel tööabinõude vedu töökohale ja töökohalt tööriistade kuuri juure väljaspool tööaega, millele rikutakse raudteel maksavat 47-tunnilise tööaegala põhimõtet, avaldab Ehitusameti töölisvanemate üleriiklik koosolek nõuet, et liinitöödel seaduslikust tööajast kinni peetakse, vastavalt Tööstuslike käitiste tööaja seaduse § 3 nõuetele. Ühtlasi otsustati sellekohase märgukirjaga pöörata Sotsiaalministrile poole.“

Päevatöölilaste lasteabiraha ja palgalise puhkuse küsimuse lahendamise senise käigu üle tõi ülevaate k.-ü. juhatase liige E. Peterson. Koosolekijate poolt võeti selle kohta elavalt sõna, kuna lasteabiraha küsimuse eriti on olnud teravalt päevakorras viimasel aastal, ning selle kohta võeti vastu resolutsioon: „Ehitusameti üleriiklik töölisvanemate koosolek peab hädatarvilikuks, silmas pidades

Päevatöölilaste palgalise puhkuse asjus tegid töölisvanemad otsuse: „Ehitusameti töölisvanemad avaldavad soovi palgalise puhkuse võimaldamiseks kõikidele Ehitusameti töölilastele, milleks peavad tarvilikuks R. T. nr. 108—1934. a. avaldatud „Tööstustöölilaste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku etteütlemise aja pikendamise seaduse“ laiendamist ka Raudteevalitsuse Ehitusameti päevatöölilastele.“

Päevatöölilaste lasteabiraha ja palgalise puhkuse asjus koostatud märgukirjaga otsustati pöörata Sotsiaalministrile poole.

Töölisnõukogude priipostiveo küsimus on lahendamise käigus juba üle kahe aasta, kuid senini pole see soovitud tulemusi annud. Töölisvanemad nimetatud küsimust kaalunud, leidsid, et töölisnõukogudel on ametliku priipostiveo õiguse puudumisega raskendatud neile seadusega pealepandud ülesannete täitmine ja seepärast otsustati esitada Teedeministrile palve töölisnõukogudele priipostiveo kasutamise õiguse endiselt võimaldamiseks.

Tööliskoja seadust ja selle valimise määrust tutvustas töölisvanematele van. tööinspektor. Töölisvanemad, arvestades Ehitusameti töölilaste suure arvuga, leidsid, et nimetatud töölilaste peaks olema oma esindus tööliskojas. Selle soovi läbiviimiseks otsustati astuda läbirääkimistesse teiste raudtee käitiste töölisnõukogudega ja E. Töölisühingute keskkliiduga. Koosolekul avaldati ühtlasi soovi oma esindaja saatmiseks tööliskoja valimiste komiteesse, millisele soovile on ka teatavasti Sotsiaalministrile poolt vastu tulnud. Koosoleku lõpul võeti vastu veel terve rida organisatsioonilisi, palga-, terviskaitse ja mitmesuguseid küsimusi puudutavaid resolutsioone. Kõik vastuvõetud resolutsioonid otsustati esitada Teedeministrile, van. tööinspektorile, raudteevalitsuse direktorile, ehitusameti juhatajale, raudtee peaarstile ja E. Töölisühingute Keskkliidule ja iga töölisnõukogu poolt käitise vastutavale juhatajale. Koosolekul valiti kolmeliikmeline delegatsioon, kes 16. VI. 36. a. esitas eeltähendatud küsimuste kohta märgukirjad valitsusvoimudele. Töölisvanemad võtsid kõik oma ülesannet tõsiselt, seepärast kujunes koosolek seal valitseva üksmeele ja vastastikkuse arusaamise tõttu tõsiseks töökoosolekuks.

Elukallidus tõuseb

Elukallidus tõuseb juba pikemat aega kuid eriti märgatavaks on see muutunud viimasel ajal. Kujukalt näitab seda ka Riigi Statistika Keskbüroo poolt koostatav ehatismaksumuse indeks. Viimasel „Eesti Statistika“ kuukirjas (juuni 1936) on see avaldatud järgmisel kujul (1936=100).

	Mai		Aasta keskmine	
	1936	1935	1935	1934
Toitus	87	75	78	76
Korter	115	112	113	112
Küte ja valgustus	79	54	60	60
Riietus	135	129	131	129
Liiklemine post	79	79	79	79
Lõbustus	158	158	158	158
Üldindeks	88	81	84	85

Tööstustöölise palgaoludest

„Eesti Statistika“ kuukiri (juuni 1936) toob huvitava ülevaate tööstustöölise palgaoludest. Toome alamal sellest uurimusest mõningaid andmeid tööstustöölise teenistuse ja selle ostujõu liikumise kohta aastatel 1927—1935.

Tööstustöölise teenistuse suurus suurtööstuses (20 ja rohkem töötajaga ettevõttes) on olnud 1927.—1935. a. järgmine:

	Tegelik nädalateenistus kroonides		Nädalateenistuse ostujõu indeks 1927—31.a.=100	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
1927 I poolaasta	17,16	10,38	96,4	100,1
II „	17,82	10,56	98,1	99,8
1928 I „	18,30	10,68	96,3	96,5
II „	19,20	11,16	99,1	99,4
1929 I „	18,66	10,80	91,5	91,0
II „	19,38	11,04	99,2	97,0
1930 I „	19,44	10,86	107,0	102,6
II „	19,20	11,04	111,3	109,9
1931 I „	17,71	10,54	103,2	105,5
II „	16,75	9,90	98,1	99,6
1932 I „	15,45	9,46	94,1	98,9
II „	15,10	9,66	95,6	105,1
1933 I „	14,49	9,40	97,4	108,5
II „	14,91	9,64	96,7	107,4
1934 I „	14,74	9,70	96,7	109,3
II „	15,59	9,97	106,1	116,6
1935 I „	16,12	10,33	109,0	119,4
II „	16,77	10,69	106,5	116,3

Analoogiline on olnud ka teenistuse liikumine kesktööstuses, kuigi siin nädalateenistus on kr. 2—3 võrra meestel ja kr. 1—2 võrra naistel vähem, kui suurtööstuses.

Kuni 1935. a. elatusmaksumus ei mõjutanud tööliskonna astujõu kujunemist nimetamisväärselt. Võib ütelda, et tööliste ostujõud tõusis või langes pooportionaalselt teenistuse tõusule või langusele. Läänud aasta vältel ja käesoleva aasta esimestel kuudel on aga olukord tunduvalt muutunud. Suurtööstuse kohta võib seda iseloomustada järgmiste arvudega:

Tee- ja Ehituste kuu- ja alal. päevatöölise kutseühingu juhatuse tegevusest

Kutseühingu ja Ehitusameti tööliskonnade priipostiveo õiguse tagasi saamise küsimus on juba pikemat aega olnud päevakorras. Käesoleva aasta märtsikuul esitas k.-ü. juhatus selles asjas märgukirja hra Teedeministrile, kes lubas priipostiveo küsimuse meile soovitava suunas lahendada. 17. aprillil s. a. teatas aga raudteevalitsuse direktor meile, et priipostiveo õiguse tagasiandmist on senini takistanud asjaolu, et ühingu ei ole küllalt aktiivne olnud oma liigete keskel töö distsipliini ja produktiivsust tõstma ja kui lähema aja jooksul selgub töö distsipliini ja produktiivsuse tõus ühingu liikmeskonnas, siis antakse ühinguile priipostisaatmise õigus tagasi.

Silmaspidades asjaolu, et möödunud kevadpühadega, suvistepühadega ja üksikute nädala sees olnud pühadega on

	Tunniteenistus sentides	Elatusmaksumus	Tunniteenistuse ostujõud
1935. a. jaanuar	29,3	80	118
aprill	29,7	81	118
juuli	29,7	81	118
oktoober	30,2	87	112
1936. a. jaanuar	30,2	88	111

Siit näeme, et kuigi tunniteenistus aasta kestel pidevalt tõusis, viis oktoobris järele tõusnud elatusmaksumus alla tunniteenistuse ostujõu. Selle tõttu tunniteenistuse ostujõud aasta lõpul ületas 1927.—1931. a. taset vaid ca 10% võrra 1935. a. jaanuari ligi 20% tõusu vastu.

Töölise palgaolude kõrval tohiks riigiteenijaid huvitada ka suurtööstuse administratiiv- personaali (eraametnikud laiemas mõttes) palgad, mis pärast toome järgmise kokkuvõtte nende jaotusest palgarühmade järgi 1935. a. juulis (%).

A. M e h e d.	Kuupalk kr.			
	kuni 100	101 — 200	201 — 300	üle 300
1. Tehniline personaal (ins., tehnikud, meistrid, künnikud, teenimeistrid jne.)	32,8	51,1	10,1	6,0
2. Ametnikud (direktorid, raamatupidajad, arveametnikud jne.)	49,2	38,2	8,4	4,2
3. Alamteenijad (autojuhid, öövahid jne.)	95,7	4,2	0,1	—

B. N a i s e d.	Keskmine (kuu) palk kr.			
	kuni 100	101 — 200	201 — 300	üle 300
1. Ametnikud (masinakirjutajad jm.)	86,0	13,3	0,7	—
2. Alamteenijad	100,0	—	—	34,9

Esikohal on seega palgatasele tehnilised jõud, kelle keskmine palk 1935. a. juulis vaadeldud käitistes oli 120,7 kr., kusjuures kõige kõrgema palga saajateks oli inseneride rühm 217,6 kr. keskmise palgaga (27,3% palgaga üle 300 kr. kuus). Tööjuhatajate ja direktorite palgatase ei ulatu inseneride palgatasele, samuti kui ei ulatu muu kontoripersonaali palgatase enam-vähem vastava tehnilise personaali palkadeni.

läänud Ehitusameti päevatöölistel palju tööpäevi kaotsi ja vähenenud seega teenistustasud, pööras k.-ü. juhatus 6. juunil s. a. hra Teedeministri poole palvega, et Võidupüha ja Jaanipäeva, s. o. 23. ja 24. juunikuul päevade eest maksetaks päevatöölisele päevapalgad. Teedeministeeriumist teatati 11. juunil sellele, et nimetatud päevade eest tasu maksmiseks ei ole kahjuks mingit seaduslikku alust.

Kutseühingu juhatuse korraldusel kutsuti kokku 14. juunil s. a. Ehitusameti tööliskonnade üleriiklik koosolek Tallinnas, mis õnnestus nii osavõtjate arvult kui ka sisuliselt üle ootuste hästi. Koosoleku otsuste kohaselt märgukirjade esitamiseks valitsusvoimudele 16. VI. 1936. a. võtsid osa ka k.-ü. juhatuse liikmed.

Tööliskonnade koosolekul 14. VI. 1936. a. otsustati esitada ka Ehitusameti tööliskonna esindajad Tööliskonna valimise korraldavas komisioonis, milleks seati üles vastavad kandidaadid. Sammuude astumine selles tehti ülesandeks k.-ü. juhatusel. 16. VI. 36. a. esitas k.-ü. juhatus sellekohase sooviavalduse hra Sotsiaalministrile, milline soov leidis rahuldumist ja Tööliskonna valimise komisioonis nimetati hra Ministri poolt Ehitusameti tööliskonna esindajana 6. liini jaosk. tööliskonnakogu liige Arved Saul.

Käesoleva aasta juunikuul algul katkestati 1. liini jaoskonnas ülesõidukoha valvuritele puhkuse andmine vastava krediidiga puudusel. 16. VI. 1936. a. esitas k.-ü. juhatus selles asjas märgukirja hra Teedeministrile viimase abi kaudu, paludes krediidiga võimaldada valvurite puhkusteks või korraldada seda küsimust töökrediidide arvel. Palve lubati saata lahendamiseks raudteevalitsusse.

Riigiteenija ei saa seista väljaspool koosseisu

Haridus- ja Sotsiaalministeerium jättis rahuldumata Tallinna politseis teeninud kordnik E. S. lese palve, määrata temale ja tema alaealisele lapsele pension surnud mehe teenistuse eest. Põhjendas oma eitavat otsust ministeerium sellega, et kordnik E. S. on teeninud Tallinna prefekti ja riigitrükkikoja vahel sõlmitud erilepingu alusel vabapalgalise kordnikuna väljaspool koosseisu, mis pärast teenistuse ei andvat pensionisaamise õigust ei ametnikule endale ega ka tema perekonnale (kuigi E. S. palgast iga kuu oli kinni peetud pensionikapitali maksud!). Edasikaebusel läks asi Riigikohtusse, kes nüüd on seletanud järgmist:

Oma otsuses Haridus- ja Sotsiaalministeerium väidab, et E. S. on teeninud erilepingu alusel riigitrükkikoja juures vabapalgalise kordnikuna väljaspool koosseisu, mis ei ole pensioniõigust andev riigiteenistus. Asjatoimetuses olevast E. S. teenistuskirjast nähtub, et ta on prefekti käsukirjaga määratud kordnikuks riigitrükkikoja juure tingimustel, mis on ette nähtud prefektuuri ja riigitrükkikoja vahel sõlmitud lepingus. Selle lepingu järgi riigitrükkikoda võtab oma peale kulud kahe kordniku ja ühe vanemkordniku ülalpidamiseks Tallinna politseis. Edasi näeb lepingu § 4 ette, et kordnikud riigitrükkikoja juures teenistuse suhtes alluvad politseile politseile politsei korralduse korras. Sellest nähtub, et kuigi E. S. ülalpidamine (palk jne.) oli võetud riigitrükkikoja kanda, jäi S. ikkagi politsei teenistusse. Seda tuleb järeleda ka Tallinna-Harju prefekti käsukirjast, millelega S. on vabastatud ametist teenistuse jätkamist takistava haiguse tõttu.

Politseiasutuste kujundamise määruse paragr. 1 järgi politsei on riigivõimu täidesaatev organ, mis kuulub Siseministeeriumi ametkonda. Politseiametnike hulka kuuluvad ka kordnikud, kes sama määruse § 37 järgi kinnitatakse ametisse ja vabastatakse ametist prefekti poolt. E. S., nagu eelpool juba tähendatud, on riigitrükkikotta kordnikuks määratud ja sellest ametist ka vabastatud prefekti käsukirjadega. Politseiteenistus on riigiteenistus ning politseikordnik riigiteenija. On ta aga riigiteenija, siis ta peab politseiasutuse koosseisu seisma, sest RTS § 1 järgi riigiteenija ei saa seista väljaspool koosseisu.

seisu. Et E. S. oli riigitrükikoja kordnikuks, siis ta pidi seisma politsei-asutuse koosseisus ning kuita millegi pärast ei olnud koosseisu arvatud, siis see asjaolu ei või temalt võtta neid õigusi, mis tal kui riigiteenijal seaduse järgi on.

Eelpoolkirjeldatud põhjusel Riigikohus tühistas Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse ja saatis asja uueks otsustamiseks Sotsiaalministeeriumile.

Tööstustöölilistele puhkusesõidud poole hinnaga

Tariifinõukogu otsusega 5. juunist s. a. on maksa pandud (RT 50—1936; art. 423) korraldus, millega tööstustöölilistele nende palgalisel puhkeajal (mis nad saavad Tööstustöölilistele palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemise aja pikendamise seaduse põhjal) antakse raudteel sõidu puhul 50% sõiduhinna alandust üldtariifi veomaksumäärade järgi, arvutatud ühekordsete või edasi-tagasi täispiletite hinnast. Hinnaalandus antakse käitise poolt selkohase vormi järgi väljaantava tunnistuse ettenäitamisel.

Kahtlemata tuleb seda korraldust teravitada kui üht lüli palgteenijate sotsiaalse olukorra parandamisel, kuigi teisest küljest ei saa märkimata jätta, et ta praegusel kujul veel mõndagi soovida jätab — eriti riigiteenija seisukohast.

On korduvalt tõendatud, et meil riigiteenijate keskmine palgatase mitte kõrgem pole tööstustööliliste palgatasemest, ennem võib olukord koguni vastupidine olla, kui arvesse võtta üheltpoolt, et kriisiaastail tehtud riigiteenijate palgakäpimised riigiteenijate suure enamiku kohta praegugi veel maksivad, kuna tööstustöölilised kohati oma palgaolusid tunduvalt on suutnud parandada; teiselt poolt aga ka seda, et riigiteenija elatusstandard temale mõnelgi alal suuremaid nõudmisi esitab, kui tööstustöölilise elatusstandard viimasele. Ometi ei näe käesolev määrus ette hinnaalanduse saamist ei riigiteenijale ega ka riigitöölilistele, kes ei kuulu tööstustööliliste hulka. Jällegi kordub sama nähe, mille ajakirjandus esile tõstis juba Männiku õnnetuse puhul, nimelt, et riik annab omal arvel suuremaid soodustusi erateenijatele, kui enda teenistuses seisvatele riigiteenijatele-töölilistele. Viimasel juhul oli tegemist palgasaaaja vanemate pensioniõigusega, kusjuures näidati, et põllutöölise ülalpidamisel olnud vanemaile võidakse tööõnnetuse puhul riigikassast pensioni maksa, riigiteenija vanemaile aga mitte.

Raudtee pealisehituse tööde normid

(Järg.)

Eelmises „Side“ numbris tõime vahetamise- ja ümberpaigutamise, parandamise, materjalide laadimise — laialivedamise ja mitmesuguste tööde normid. Käesolevaga käsitame lõpuks uute tööde ja lahutamise tööde norme.

Uued tööd

1) Uuesti maha panna ühes kõikide materjalide juurekandmisega kuni 85 mtr. kaugusel ühes esialguse toppimisega ja õiendamise, kuid ilma kruusa peale tõstmata:

- a) liiprite peal teed, 1. j. mt. peale: tööliisi 0,2 (0,1);
- b) pikuti prusside peal teed, 1. j. mt. peale: tööliisi 0,3;
- c) pööranguid ühes prussidega, 1 koha peale: tööliisi 16 (3,5);
- d) pööranguid ilma prussideta, 1 koha peale: tööliisi 10 (2,5);
- e) ristroopaid ühes prussidega, 1 koha peale: tööliisi 7 (1,7);
- f) ristroopaid ilma prussideta, 1 koha peale: tööliisi 4 (1);
- g) vastandroopaid ilma prussideta, 1 tüki peale: tööliisi 0,3 (0,15);
- h) pöörmehanisme ühes tõmberauaga vanale alusele, 1 koha peale: tööliisi 0,75 (0,35);
- i) pöörmehanisme ühes tõmberauaga ja uue aluse tegemisega, 1 koha peale: tööliisi 1 (0,5);
- k) pöörangu komplekte ühes prussidega (pöörang, ristroobas, vastandroobas, vahetee ja pöörmehanism), 1 komplekti peale: tööliisi 35 (6);
- l) inglispöörangu komplekte ühes prussidega, 1 komplekti peale — tööliisi 100.

2) Liiprite või pikuti prusside peal teele kaitseroobaste (küljeli) panemine:

- a) luku kohal roopapea väljasaagimine ja rauimine, 1 koha peale: tööliisi 0,3 (0,15);
- b) roopa kohalepanemine, roopa 1 j. mt. peale: tööliisi 0,1 (0,08).

Lahutamise tööd

Lahutada ära ühes kõikide materjalide eemalkeandmisega kuni 85 mt. kauguseni ja virmadesse ladumise või platvormidele laadimisega:

- a) liiprite peal teed (roopad, sideosad ja liiprid) 1 j. mt. peale: tööliisi 0,12 (0,06);
- b) pikuti prusside peal teed (roopad, sideosad, pikuti prussid ja liiprid) 1. j. mt. peale: tööliisi 0,18;
- c) pööranguid ühes prussidega, 1 koha peale: tööliisi 5 (1);
- d) pööranguid ilma prussideta, 1 koha peale: tööliisi 4 (0,85);
- e) ristroopaid ühes prussidega, 1 koha peale: tööliisi 3 (0,8);
- f) ristroopaid ilma prussideta, 1 koha peale: tööliisi 2 (0,6);
- g) vastandroopaid ilma prussideta, 1 tüki peale: tööliisi 0,25 (0,1);
- h) pöörmehanisme ühes tõmberauaga, 1 koha peale: tööliisi 0,3 (0,15);
- i) pöörangu komplekte ühes prussidega (pöörang, ristroobas, vastandroopad, vahetee ja pöörmehanism), 1 komplekti peale: tööliisi 12,5 (3);
- k) inglispöörangu komplekte ühes prussidega, 1 komplekti peale: tööliisi 45.

Märkmeid 7. liini jaoskonna tööliste üldkoosolekult.

24. mail s. a. meeti Ehitusameti 7. liini jaoskonna tööliste üldkogu koosolekut Mõisakülas. Tööandja esindajana viibis koosolekul jaoskonna asjaajaja H. Ilves. Koosolekut juhatas J. Soo, protokollis H. Johanson.

Aruandega töölisnõukogu tegevuse üle esines töölisnõukogu sekretär P. Keng. Aruandest nähtus, et 7. liini jaoskonnas ei meeta mitmes piirkonnas kinni seaduslikust tööajast, ühenduses tööriistade veoga väljaspool tööaega, samuti lastakse seal ametmehi töötada ühtöölisel palgaga. Raskusi on olnud töölistel möödunud talvel küttepuude saamisega, kuna raudteevalitsuse poolt puude müük tööliste lõpetati, eraturult aga

oli puude saamine raskendatud ja puude hinnad püsisid äärmiselt kõrgetena, ka ei läinud korda vanu liipreid kütteks saada. Aruandja tõi ka lähikese ülevaate 9. veebruaril s. a. Tallinnas peetud üleriiklikust töölisvanemate konverentsist. Esitatud aruanne kiideti üksmeelselt heaks. Uue töölisnõukogu valimisi korraldavas valimiskomisjoni valiti E. Tammai, J. Krahv ja A. Sänn. Kuna koosolekul puudus tarvilik kvoorum, siis töölisnõukogu liikmete kandidaadid otsustati seada üles kirjalikkude nimekirjadega. Koosolekul viibis „Raudtee Tee- ja Ehituse kuu- ja alal. päevatööliliste kutseühingu“ esindaja, kes andis informatsiooni kutseühingu juhatuse tegevuse üle, puudutades lähemalt liinitöödel lõunavaheaja ära kaotamise küsimuse lahendamist. Kutseühingu esindaja tutvustas koosolekujale ühtlasi vastset „Tööliskoja seadust“. Koosoleku lõpul võeti vastu resolutsioon, milles nõuti päevatööliliste palgade tõstmist, neile lasteabi-rahha maksmist ja palgalise puhkuse võimaldamist. Liinitöödel seaduslikust tööajast kinnipidamist jne. ja kiideti heaks korraldus, millega on ära jäetud liinitöödel ühetunniline lõunavaheaeg.

Valimiskomisjon toimetab uue töölisnõukogu valimisi 8., 9. ja 10. juunil s. a. Selgus, et senised töölisnõukogu liikmed P. Keng, J. Sander ja E. Tammai osutusid kõik tagasivalituks. Kandidaatideks jäid J. Kivistik, H. Johanson ja A. Sänn. Seega on tööliskond oma senistele juhtidele täit usaldust ja rahulolu avaldanud. Valimised on van. tööinspektori poolt kinnitatud.

Administratiiv-sissenõudmist teostavate omavalitsusteenijate seadusest.

Riigivanema dekreedina 3. juunist s. a. on maksa pandud Administratiiv-sissenõudmist teostavate omavalitsusteenijate seadus (RT 48—1936; art. 392). Selle seaduse järgi linna-, alevi- ja vallavalitsused määravad administratiiv-sissenõudmist teostajaks kas valitud või määratud omavalitsusteenijad, kusjuures need määratakse kuuluvad kinnitamisele linnades Siseministeeriumi omavalitsuse osakonna direktori, alevi- ja valdades aga vastava auitise maavalitsuse esimehe poolt. Alluvad admin.-sissenõudmist teostavad omavalitsusteenijad administratiiv-sissenõudmist teostamise alal, linnades otseselt linnapeale, alevi- ja valdades vastavalt alevi- ja vallavanemale.

Ajutiste maavalitsuste esimeestel on õigus kõrvaldada vastavate alevite ja valdade teenijaid admin.-sissenõudmist teostamisest, kui nende tegevuses sel alal esineb korratusi. Sama õigus on Siseminist. omavalits. osakonna direktoril linnaomavalitsuste teenijate suhtes. Kõrvaldajal on õigus tarbekorral samme astuda kõrvaldatu vastu selle võtmiseks distsiplinaar- või kriminaalkorras.

Siseministril on õigus vabastada omavalitsuse teenistusest üldse omavalitsuste määratavaid teenijaid, kes on kõrvaldatud admin.-sissenõudmist teostamisest, kui ühenduses nende tegevusega viimasel alal on ilmnunud nende kõlbmatuse omavalitsuse teenistuseks.

Raudteelaste välismaine kroonika

Kaheksatunnilise tööpäeva laiendamine Soome raudteedel.

Soome raudteedel kaugeltki mitte kõikide raudteelaste kohta ei olnud maksev kaheksatunniline tööpäev. Käesoleval aastal sotsiaaldemokraatide initsiatiivil küsimus tõsteti üles parlamendis. Nende poolt tehti ettepanek võtta eelarvesse täiendavalt 4 miljonit marka lisatööjõude palkamiseks. Võeti ette olukorra põhjalik selgitamine, mis lõppes sellega, et 1. aprillist k. a. täiendavalt umbes 8500 raudteelast said 8-tunnilise tööpäeva. Veel jäävad väljaspoole 8-tunnilist tööpäeva umbes 2500 raudteelast.

Ameerika raudteelased omale teenistust kindlustamas.

1. juunil k. a. lõpeb 1933. aastal antud seaduse maksvus, millega oli keelatud raudteelaste vallandamine ja nende palkade halvendamine. Et ka edaspidi olla kindlustatud tööpuuduse ja palkade kärpimise vastu, esitas kõikide Ameerika raudteelaste ametiühingute üldnõukogu parlamendile seaduse, mille kohaselt koosseisude moodapääsmatu kokkutõmbamise vajaduse puhul ühes kohas, peab selle tagajärjel vallandatuile teises kohas antama teenistus ilma palga vähendamiseta. Kui see kohe võimalik ei ole, siis tuleb maksta toetust $\frac{2}{3}$ endise palga suuruses kuni uue koha saamiseni. Vallandatud teenijal on õigus, kui ta ei ole nõus ootama uue koha saamist, nõuda ühekordset toetust aasta palga suuruses või pensioni, kui teenija juba pensioniõiguslik on. Samuti nõutakse ümberpaigutamise seotud majanduslike kahjude tasumist.

Inglise raudteelaste püüded seada jalule endised palgad.

Pärast pikki läbirääkimisi nõustasid viimaks raudteede seltsid sellega, et vähendada poole võrra praegu veel maksivad $2\frac{1}{2}\%$ palkade kärpimisi, arvates 1. juulist k. a. Kokkuleppe kohaselt võib alustada uusi läbirääkimisi 12 kuu pärast.

Rootsi raudteelased saavad mitmesuguseid paremusi.

Raudtee eelarve vastuvõtmisega parlamendis saavutasid rootsi raudteelased mitmesuguseid paremusi. Muuseas võtavad teenijaskonna esindajad edaspidi ka ringkondades teenijate määramise nõukogudest osa ja endised priisõidu piletite määrused pannakse jälle maksma. Abitööjõududele 3 nädalase puhkuse andmise küsimus anti valitsuskomisjoni.

Belgia raudteelased nõuavad palgakõrgendust.

Seda arvesse võttes, et elukalliduse tõusu tagajärjel palkade reaalkäärtus on langenud, nõuavad belgia raudteelased ühes teiste riigiteenijatega vastavate palkade kõrgendust. Minister lubas suhtuda heatahtlikult teenijate nõudmistele.

Prantsuse naisraudteelased omi huvi kaitsemas.

Kuna hädaabidekreetidega maksuma pandud korralduste tagajärjel naisraudteelased on eriti kannatada saanud, siis on moodustatud üleriiklik aktsiooni komitee,

kuhu kuuluvad 3 esitajat naisraudteelast igalt raudteelt. Komitee töötab kontaktis raudteelaste keskkühinguga.

Ameerika raudteede direktorite palgad.

1935. aastal said mitmed ameerika raudtee nõukogude presidendid suuri palgu. Delaware and Hudson Railroad president Loree sai 90.000 dollarit (333.000 eesti krooni), Pennsylvania Railroad president Clement 51.516 dollarit (189.600 eesti krooni), Erie Railroad president Denny 53.750 dollarit, Baltimore and Ohio Railroad president Willard 60.000 dollarit ja Union Pacific Railroad president Cray 60.000 dollarit. Peab tähendama, et siin on jutt kõige suurematest raudtee seltsidest. Sarnased suured palgad isegi ameerika oludes ei tule sagedasti ette.

Raudteede tegevuse tulemused kuldvaluuta ja kulla aluselt loobunud maades.

Kriisiaastatel on raudteede tegevuse tulemused mitmesugustes maades olnud väga mitmesugused. Kuna eelmistel aastatel kuldvaluuta maades need paremad olid, on nüüd sündinud muudatus kulla aluselt loobunud maade kasuks. Kuldvaluuta maade raudteede tegevuse tulemused näitavad järjest tagasiminekut, kuna aga kulla aluselt loobunud maade omad näitavad paranemist. Allpool on toodud võrdlusi 1934 ja 1935. aasta tegevuse tulemuste kohta, kusjuures paranemine on näidatud + ja halvenemine —ga.

Kulla aluselt loobunud maades:
1935. aasta tegevuse tulemused võrreldes 1934. aastaga:

Inglismaal	+1,00
Čehoslovakkias	+3,50
Norras	+4,30
Ungaris	+6,50
Rootsis	+6,90
Taanis	+7,80

Kuldvaluuta maades:

Belgias (oli kuni 1. aprillini 1935. a. kuldvaluuta maa)	—2,80
Šveitsis	—5,80
Prantsusmaal	—9,80
Hollandis	—14,00

Lõuna-Aafrikas koordineeritakse liiklemisvahendeid.

Lõuna-Aafrika raudteede minister esines avalikkuse ees arvamise, et raudtee, jõuvankri, õhu- ja veeteede sõidukite koostöö küsimuse lahendamiseks enam viivitada ei tohi. Ta pani ette kõigile asjaosalistele tulla kokku parlamendi istangute vaheajal ja arutada ühe üldise keskkohta — erilise ministeeriumi loomise küsimust. See peaks kiiresti otsustatama ja kohe asutama probleemi lahendamisele.

Norra raudteeametnike ühing liitus Norra raudteelaste keskkühinguga.

Norra raudteeametnike ühing kuulus küll I. T. F-i, kuid ei kuulunud Norra raudteelaste keskkühingusse (Norsk Jernbaneforbund). Liitumise küsimus, mis juba mõnda aega päevakorras seisis, otsustati lõplikult käesoleval aastal maikuu peetud ühingu kongressil. Pärast selle otsuse tegemist pandi toime üldine hääle-

tus liikmeskonnas. Liitumise poolt anti 794, vastu 567 häält. Et küsimuse otsustamiseks oli vaja ainult liht hääle enamus, siis andis ka üldine hääletamine jaatava tulemuse. Keskkühing, pidades oma kongressi juunis, aktsepteeris ametnike ühingu otsuse, kusjuures kõik ühingu aktiivid ja passiivid lähevad üle keskkühingule.

Sellele liitumisele antakse Norra raudteelaste ringkonnas väga suur tähtsus, sest see on suur samm edasi kõigi Norra raudteelaste koondamise suunas keskkühingu ümber. Väljaspool keskkühingut on veel ainult veduriteenijate ühing, kes kuulub ka I. T. F-i. Praegu on keskkühingul umbes 8000 liiget.

Rootsi raudteelaste keskkühingu kongress.

Rootsi raudteelaste keskkühing, kuhu kuulub 35.000 raudteelast, pidas oma kongressi 7.—13. juunini. Kongressi saadikuid oli 302, kutsutud külalisi ja administratsiooni esindajaid umbes 50. Päevakorras oli terve rida tähtsaid küsimusi. Eelseisvate parlamendi valimistega seotud kulude katteks määrati 50.000 krooni. Suurte austuse avalduste osaliseks sai lahkuv keskkühingu esimees Albert Forslund, keda valiti Rootsi töölisühingute keskkliidu esimeheks. A. Forslund oli keskkühingu esimeheks 1913. aastast alates. Uueks raudteelaste keskkühingu esimeheks valiti endine ühingu sekretär Axel Löfgren, sekretäriks endine ühingu inspektor T. Andersson.

Itaalias pikendatakse avaliku liiklemise personaali tööaega.

6. mail 1936. a. astus jõusse dekreet, mille alusel avaliku liiklemise (raudtee, trammi ja siselaevastõidu) personaali keskmine tööpäeva pikkus suurendatakse 8 tunnilt 8 tunnile 40 minutile. Jaama-teenistuses on tööaeg 10 kuni 12 tundi päevas.

Ammu see oli, kus Itaalia valitsuse esindajad olid Genfis tööbüroo konverentsidel kanged tööaja lühendamise pooldajad. Käesoleval aastal nad enam konverentsist osa ei võtnud.

Prantsuse raudteelaste suur edu.

Arvestades prantsuse ametiühingute liidu ja tööandjate ühingu vahel sõlmitud kokkuleppega pööras prantsuse raudteelaste keskkühing raudteelaste olukorra parandamise nõudmistega raudteede seltside juhatuste ja avalike tööde ministri poole. Seltside juhatuste poolt võeti delegatsioon 9. juunil vastu. Kohe otsustati moodustada 6 komisjoni, kelle ülesandeks on arutada järgmisi küsimusi.

1. Ühinemise õigus ja sellega seotud määruste muutmine.

2. Tööaja ümberkorraldamine ja 40-tunnilise tööajala elluviimine.

3. Pensioni määruste muutmine.

4. Palkade ümberkorraldamine, mille eel peab käima hädaabi dekreetide muutmine.

5. Priisõidu soodustused.

6. Abi- ja päevatöölise olukorra parandamine.

12. juunil peetud istungil teatas raudteede järelevalve nõukogu esimees, et on otsustatud teha raudteelasile järgmisi järelandmisi.

Alates 1. juulist 1936. a. võetakse tagasi teenistusse raudteelased, kes palga-

võitluse ja sotsiaalse liikumise tagajärjel on vallandatud arvates 1920. aastast kuni käesoleva ajani.

Alates 1. jaanuarist 1936. a. saavad raudteelased puhkust 6 päeva aastas juure. Sellega tõuseb aasta puhkus 21 päevani.

Priisõidu pileteid saavad edaspidi raudteelased sõiduks kõigil prantsuse raudteedel. Perekonnaliikmed saavad 90% hinnaalandust. Ühtlasi kavatakse ühtlustada priisõidu määrust.

Ühinemise õigus ja ühingute esindajad leiavad tunnustamist. Sellekohaselt tulevad praegu maksivad määrused muutmisele.

Abi-päevatöölise olukorra parandamine võetakse heatahtlikule kaalumisele. Kauaaegsed töölised võetakse koosseisu ja edaspidi hoidutakse ajutistest

lahtilaskmistest, millega välditi tööliste võtmist koosseisu.

Arvestades 40-tunnilise töönädala seaduse vastuvõtmisega jääb komisjonil ainult arutada selle seaduse praktilise elluviimise küsimusi. On juba korraldused tehtud ületunnitööde muutmiseks, kui ületunnitöö hädavajalik ei ole. Samuti on tehtud korraldused teenistuses oleku ja teenistuse katkestamise süsteemi määruste muutmiseks.

Valitsuse poolt on parlamendile esitatud hädaabi dekreetide muutmise ettepanekud. Niipea kui need vastu võetakse, kaovad automaatselt raudteelaste palkade kärpimised.

Eelpool tähendatud küsimused on juba peaaegu lahendatud. Organisatsioonid jätkavad energilist tegevust lootes, et neil õnnestub oma õigustatud nõudmised kõik läbi viia.

Riigi- ja omavalitsusteenijate Keskküliku saadikutekokku valiti Keskkülingu esindajaks: V. Rutnik, A. Liiv, R. Poo- bul, E. Muna, E. Sopp ja J. Anton. Nende asetäitjaks: J. Schaurup ja E. Teras.

Uueks Keskkülingu esindajaks riidevabrikust vastuvõtmise komisjoni lahkunud J. Uhveri asemele valiti Arnold Värtnõu. Esindaja asetäitjaks: Joh. Raavel ja Ed. Muna.

Leedus 35.000 riigiteenijat

Leedus, mis rahvaarvult ümmarguselt kaks korda nii suur kui Eesti, on riigiteenijaid üldse 35245 (1934. a. andmed). Üksikute valitsemisalade järgi jagunevad need järgmiselt:

	Kaunases	Provintsis	Klaipeda piirkonnas	Välismaal	Kokku
1. Vabar. presidendi kants.	16	—	—	—	16
2. Ministrite Kabineti kants.	12	—	—	—	12
3. Parlamendi kants.	10	—	—	—	10
4. Klaipeda piirk. kubeneri kants.	—	—	21	—	21
5. Riigikontroll	160	—	—	—	160
6. Kaitsem. nistee- rium	1539	291	30	—	1860
7. Sisemi- nistee- rium	1027	3117	445	—	4589
8. Finants- ministee- rium	632	656	243	—	1531
9. Põllutöö- ministee- rium	765	4075	8	—	4848
10. Haridus- ministee- rium	1175	5218	—	—	6393
11. Kohtu- ministee- rium	640	1005	34	—	1679
12. Teede- ministee- rium	3556	4476	1877	—	9909
13. Välismi- nistee- rium	74	—	—	108	182
Kokku	10415	22044	2678	108	35245
Neist:					
Mehi	8305	17730	2448	79	28562
Naisi	2110	4314	230	29	6683

Postiteateid välismailt

Rumeenia valitsus kavatses lihtsustada posti tegevust. Muu seas kavatakse märksa vähendada ka postiametnikkude järke. Pensionile tahetakse määrata nüüd 30-a. teenistuse järgi (endise 35 a. asemel), naisametnikke 25 a., isegi 15 a. järgi. Rumeenia p.-t.-t.-teenijad suhtuvad umbusklikult nendele uuendustele. Üldse on Rumeenia p.-t.-t.-teenijate teenistusolud raskeid. Neil puudub ka võimalus end koondada ametiühinguisse. Madalad palgad, mis pealegi veel suurte viivitustega välja maksetakse, põhjustavad seda, et Rumeenia ametnikkude keskel on väga levinud jootrahade vastuvõtmine.

Juudi Kaubanduskoda Haifas saatis delegatsiooni Palestiina Postidirektori poole kaebusega posti, telegraafi ja telefoni puuduliku töötamise pärast. Postidirektor vastas, et ta püüab kõrvaldada kõik väärnähted, toonitades, et suurimaks põhjuseks on heade spetsialistide puudumine p.-t.-t. alal, mis omakord olnud sellest, et riigi poolt ametnikkudele maksetavad palgad on palju madalamad, kui eraettevõtetel.

Uueks Bulgaaria p.-t.-t.-peavalitsuse direktoriks määrati kolonel Jankoff, kes seni oli p.-t.-kooli direktoriks. Viimane tegi 1933. a. õppereisi Saksamaale, et sealsete tehniliste uuendustega posti ja telegraafi alal tutvuda.

India p.-t.-t.-direktor palus kutseühingu esitajate arvamist selle kohta, kas nad peavad soovitavaks kõrgemate ametnikkude liikmeksastumist alamteenijate organisatsioonidesse. Küsimus otsustati eitavalt.

Indias on praegu 13 p.-t.-t.-organisatsiooni, kes tihti taotlevad vastupidiseid sihte, mille tagajärjeks osutub teenistusolude halvenemine. Viimasel kongressil soovitati p.-t.-t.-organisatsioonide ühinemist ühiste huvide kaitseks. Ühinemise üleskutsega pöörati eriti Kirjakandjate Liidu poole.

Türgi valitsus ostab Konstantinopoli telefoni ettevõtte, mis seni kuulus Britile, 800.000 naela eest, kohustudes tasuma seda summat 40 aasta jooksul. Sisseseade on moodsad ja peaaegu kõik automaatseseritud.

Aafrika posti- ja telegraafi ühingu ajakirjas tehti ettepanek, et Lõuna-Aaf-

rika p.-t.-t.-teenijad peaks külastama Inglismaad ja kontinenti ning postiteenistuse organisatsioon üksikutes maades ja tundma õppima igasuguseid p.-t.-t. kutseühinguid.

Abessiinia keiser Menelik II, kes valitses 1889—1913, võttis ühes teiste uuendustega tarvitusele ka telegraafi ja telefoni. Ta laskis telefonihenduse sisse seada kõige kaugematesse riigi osadesse, nii et ta igal ajal võis telefonihenduse astuda oma alamkuningate ja kuberneridega, kuid viimastel oli omavahel rääkimine keelatud. Tema järeltulijate valitsemise ajal täiendati telefonivõrku ja võimaldati telefoni tarvitamist kõikidele. Olgugi, et suurem osa telefonikeskjaamu koosneb vaid õlgonnist, mille keskel post, kuhu kinnitatud aparaat, peab siiski tunnustama, et suur töö on seal ära tehtud telefoni alal.

Telefoniliinide pikkus Abessinias on 2700 klm., telegraafi oma 3500 klm.

Raudteelaste Keskkülingu uus juhatus

Pärast 13. üleriiklikku kongressi peetud koosolekul jaotati ametid järgmiselt: esimees — J. Rukki, abiesimees — J. Schaurup, sekretär — E. Peterson, sekretäri abi — H. Tiltma, laekur — V. Rutnik, laekuri abi — E. Sopp. Ametita liikmeiks jäid: A. Saul, E. Teras, E. Muna, J. Anton ja V. Ratnik.

Keskkülingu juhatus teatab raudteelasile, et järgmised õigusteadlased on avaldanud oma nõusoleku juriidilise nõuande andmiseks, palvekirjade kirjutamiseks ja kohtus esinemiseks alandatud honorariga:

Joh. Kallman, S. Karja tän. 4—14, telef. 465-10. Kõnetunnid kella 9—10 homm. ja kella 5—7 p. l.

A. Osfra-Oinas, Kuninga tän. 6—3, telef. 468-42. Kõnetunnid kella 4—5 p. l.

E. Sonin, S.-Roosikrantsi tän. 4, telef. 446-87. Kõnetunnid kella 5—7 p. l.